

ŠPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI SLOG

SPodbUJANJE TRAJNOSTNEGA
RAZVOJA V IZOBRAŽEVALNIH
PROGRAMIH ZA (MLAJŠE) ODRASLE

»»» VODA KOT
SKUPNA DOBRINA

2

Financed by the

European Union

co-financed by:

BMZ

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

LAND KÄRNTEN

Abt. 8 - Kompetenzzentrum
Umwelt, Wasser und Naturschutz

A project of DVV International in cooperation with:

die kärntner
volkshochschulen
projekte

BAOBAB
GLOBALES LERNEN

KOLOFON

© 2014

DVV International

Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes e.V.

/ Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association

Obere Wilhelmstraße 32, D-53225 Bonn, Germany

Phone: +49 228 97569-0 / Fax: +49 0228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

To publikacijo je finančno omogočila Evropska unija

ob delni podpori ENGAGEMENT GLOBAL za njo

Za vsebino publikacije so odgovorni avtorji. Prispevki ne odražajo nujno mnenja izdajatelja in urednikov.

Razmnoževanje katerega koli gradiva iz te publikacije, je dovoljeno z navedbo vira in pod pogojem, da je izvod kopije poslan DVV International na zgornji naslov. Vsi uporabljeni izrazi v tem dokumentu, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

Izdajatelj: DVV International (odgovorna oseba: Anton Markmiller, direktor)

Izdano v sodelovanju z:

Avtor: BAOBAB (Dunaj, Avstrija)

Odgovorni urednik: Benjamin Hell (VHSKTN, Avstrija)

Glavni urednik: Wolf Henrik Poos (vodja projekta, DVV International)

Celostna podoba: DVV/DVV International

Naslovnica: Torsten Hess, Agentur zur Linde, Neuwied (Nemčija)

Založnik: Adragoški center Slovenije

Prelom: Pro anima, d.o.o., Ljubljana (Slovenija)

Prevod: mag. Irena Benedik (Slovenija)

Tisk: Tiskarna Prelom (Slovenija)

Naklada: 200 izvodov

Ta publikacija je natisnjena na okolju prijaznem papirju.

VSEBINA

- 2___ **Uvod**
- 2___ Globalno učenje
- 3___ Trajnostno potrošništvo
- 4___ O projektu „Spoznaj svoj življenjski slog“
- 5___ Projektni partnerji
- 10___ O tem modulu
- 11___ Delavnica o vodi
- 12___ **Pa začnimo!**
- 12___ Poklici, povezani z vodo
- 12___ Vodni svet
- 13___ Preslikaj/natisni predlogo
„Poklici, povezani z vodo“
- 14___ **Nevidna voda**
- 14___ Voda – Kviz
- 16___ Kaj je „nevidna voda“?
- 16___ Uporaba vode v proizvodnji hrane
- 17___ Preslikaj/natisni predlogo „Nevidna voda“
in preglednico „Poraba nevidne vode“
- 18___ Koliko vode je v ...?
- 18___ Nevidna voda v slikah
- 19___ Preslikaj/natisni predlogo
„Koliko vode je v ...? - ugibanka“
- 21___ Proizvodnja dobrin in poraba vode
- 23___ Preslikaj/natisni predlogo „Proizvodnja
dobrin in poraba vode: vodni odtis“
- 25___ Preslikaj/natisni predlogo
„Proizvodnja dobrin in poraba vode:
poraba vode v kmetijstvu“
- 27___ Voda – omejen vir
- 27___ Igra: „Bogati, revni in voda“
- 30___ Preslikaj/natisni predlogo:
„Bogati, revni in voda“
- 31___ Pomanjkanje vode v mojem življenju
- 31___ Voda: tržno blago ali človekova pravica?
- 33___ Preslikaj/natisni predlogo
„Voda: tržno blago ali človekova pravica“

I. UVOD

V času globalizacije se svet zблиžuje. Izraz globalizacija ne pomeni le neomejenega pretoka informacij in kapitala, temveč tudi spajanje kultur in skupno odgovornost za prihodnost. Nazadnje je na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992 postalo jasno, da usihajoči naravni viri, naraščajoči okoljski problemi in družbena neenakost vplivajo na celoten svet. Zato se spodbuja vse vlade in skupnosti, da prevzamejo odgovornost za vzdržen in trajnostni razvoj.

Tudi države Evropske unije so se zavezale vseobsegajočim temeljem trajnostnega razvoja, zastavljenega v Rio de Janeiru: ohranjanju okolja in naravnih virov ter družbeni in

ekonomski vzdržnosti. S tem so vlade potrdile, da so njihove družbe v procesu učenja, v katerem zastareli vzorci razmišljanja o razvitosti in manjrazvitosti izgubljajo svoj pomen, da pa je potrebno dati večjo veljavo izobraževanju za trajnostni razvoj. Vsesplošna odgovornost ljudi za družbeno in okolju prijazno ravnanje po vsem svetu zahteva globlje razumevanje odnosov med vzorci potrošništva in omejenostjo naravnih virov, kot tudi razumevanje povezave med vzorci potrošništva v deželah severne poloble in življenjskih ter delovnih pogojev ljudi v deželah južne poloble.

GLOBALNO UČENJE

Globalno učenje je možna rešitev, ki jo ponuja izobraževanje v zvezi s problemi globalnega razvoja in z vprašanji prihodnosti. Ta rešitev temelji na načelih trajnostnega razvoja in mednarodno zavezujočih dogovorih o človekovih pravicah. V takšnem interdisciplinarnem pristopu je izobraževanje presečišče, ki ljudem omogoča razumevanje globalnih ekonomskih, političnih, družbenih in okoljskih kontekstov v njihovem medsebojnem prepletanju in učinkovanju.

Namen globalnega učenja je izboljšati razumevanje problemov sodobnega sveta in njihovih posledic, tako lokalno kot globalno. Globalno učenje spodbuja učence, da spremenijo poglede in razmislijo o svojih stališčih in vedenju. Takšno učenje je pomembno, ker pomaga ljudem prepoznati lastno vlogo v svetu ter osebno in skupno odgovornost, ki jo imajo kot dejavni člani globalne družbe v prizadevanju za družbeno in ekonomsko pravičnost za vse, hkrati pa se začno zavzemati za varovanje in obnavljanje ekosistemov na našem planetu.

Globalno učenje ni nek natančno določen in dodelan izobraževalni program, temveč osnoven, odprt in vsestranski pristop v sodobnem splošnem izobraževanju. Globalno učenje

bi moralo biti zabavno. Uporablja vrsto interaktivnih učnih metod, s pomočjo katerih udeleženci aktivno sodelujejo. Didaktično in metodično zahteva globalno učenje interdisciplinarne, participatorne in izkušenske učne metode ter metode, ki so usmerjene v akcijo, kajti globalno učenje razvija tako kognitivne kot socialne in praktične sposobnosti. Zato globalno učenje ni usmerjeno na posamično področje znanja, ampak k pridobivanju ključnih sposobnosti in veščin, ki jih ljudje danes in v prihodnosti potrebujejo, da bi kot državljani sveta živeli na odgovoren, solidaren in trajnostni način („misli globalno, deluj lokalno“).

Z globalnim učenjem se v njihovi medsebojni povezanosti krepijo sposobnosti „prepoznavanja, ocenjevanja in delovanja“. Tako učenci vzpostavijo odnos s svojim življenjskim okoljem. Četudi je posameznikova resnična zmožnost in dejanska moč delovanja omejena, bodo učenci zmožni analizirati svoj lastni položaj v družbi, oblikovati svoje lastno mnenje in aktivno delovati v političnih procesih.

TRAJNOSTNO POTROŠNIŠTVO

Globalizacija je prisotna vsepovsod v našem vsakodnevnem življenju, začenši z našo majico iz Bangladeša, skodelico kave iz guatemalskih zrn, pa vse do našega pametnega telefona, ki ne bi deloval brez koltana iz Republike Kongo. Nakupovanje ne pozna zapiralnega časa, saj preko spleta lahko nakupujemo kadarkoli. Potrošništvo prinaša izkušnje. Potrošništvo nas socializira, daje pomen našemu življenju in oblikuje naš sodoben življenjski slog.

Potrošništvo je odraz družbenega razvoja in individualizma. Potrošništvo se včasih zdi tako naravno, kot to, da jemo, pijemo, se giblamo ali delamo.

Javna občila in oglaševanje vplivajo na naše potrošniške navade: izdelki, glasba ali obleka predstavljajo določen stil. "Pravilen odnos do življenja" in "pravilen pogled" nam postavi neka tretja oseba na tržišču tako, da kupujemo "taprave izdelke". Pogosto je s tem povezano družbeno priznanje in izboljšanje osebnega položaja. Tako na koncu vsi kupimo celo stvari, ki jih v resnici ne potrebujemo.

Upoštevač hitro naraščanje svetovnega prebivalstva in omejene vire našega planeta, se postavi vprašanje, kako bomo v prihodnosti zadovoljevali svoje potrebe (po oceni Združenih narodov bo leta 2050 na svetu devet in pol milijard ljudi) in kako bo pri delitvi dobrin zagotovljena udeležенost vseh ljudi na svetu. Zgolj potrošnja evropskih gospodinjstev je odgovorna za več kot četrtno vseh evropskih izpustov toplogrednih plinov. Pri tem izpusti, povezani s proizvodnim procesom potrošnih dobrin, še sploh niso upoštevani.

To pomeni, da potrošnja dobrin vse bolj vpliva na ekonomski in družbeni položaj ljudi ter stanje okolja po vsem svetu. V proizvodnem procesu, nakupovalnih navadah in rabi izdelkov je veliko možnosti za zmanjšanje globalne nepravilnosti in vpliva na okolje. Pomembno je prepoznati in uporabiti te možnosti, razpravljati o našem življenjskem slogu in osebni odgovornosti, tudi v povezavi s potrošno dobrin.

Seveda obstaja načelo „Nehaj kupovati!“ ali „odpoved potrošništvu“. To načelo nas spodbuja k razmisleku: Ali res potrebujem nov izdelek ali bi raje popravil starega?; Ali bi kupil rabljen izdelek ali predelal starega za ponovno rabo?

Nasprotje tega načela je koncept „trajnostnega potrošništva“ (tudi ekološko ali etično potrošništvo). Trajnostno potrošništvo je sestavni del trajnostnega življenjskega sloga in se odraža v potrošnikovem vedenju: kupovanje izdelkov, ki izhajajo iz ekološke in družbeno odgovorne proizvodnje ima lahko politični vpliv na globalne probleme. Lahko zniža ekonomske, ekološke in družbene stroške našega življenjskega sloga.

Znan primer globalne dimenzije nakupovalnih odločitev je prizadevanje za „pravično trgovanje“ (fair trade). Potrošniki izberejo dražjo dobrino malega proizvajalca iz dežele v razvoju, ker tako podprejo pravične delovne pogoje. Prav tako naj bi bili pri odločitvi za nakup pomembni in odločujoči stroški poslovanja in drugi spremljajoči stroški. To velja tudi za kasnejšo energijsko učinkovitost izdelka, njegovo podaljšano življenjsko dobo in popravljivost.

Upoštevač načela trajnostnega razvoja, je potrošnja trajnostna, če zadovolji potrebe sedanje generacije, ne da bi ogrozila prihodnost naslednjih generacij. Trajnostno potrošništvo s tem posega v življenjski slog posameznika. Trajnostni potrošnik je ekološko in družbeno odgovoren državljan. Trajnostno potrošništvo pomeni predvsem ozaveščeno porabo: prehtan nakup, ki temelji na uravnoteženi presoji skupnega učinka. Trajnost bi morala biti kot značilnost kakovosti izdelka vodilno načelo za potrošnike, kot tudi za evropski ekonomski in javni sektor.

A kako naj se pripravimo in usmerjamo, posebej mlade, na poti v globaliziran in povezan svet v skladu z načeli vzdržnega in trajnostnega razvoja? Kako jim lahko prenesemo znanje o lokalnem in globalnem razvoju in njegovih izzivih? Kako jih pridobiti in razširiti njihov pogled o možnih ukrepih za trajnostne rešitve?

Projekt „Spoznaj svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ ponuja priložnost zlasti mladim, da se ozrejo onkraj obzorja, ki ga ponuja njihov življenjski slog.

II. O PROJEKTU „SPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI SLOG“

Zamisel o projektu „Spoznav svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ se je porodila kot odziv na odsotnost razvojnega izobraževanja o problemih globalizacije in trajnosti v programih za manj izobražene mlajše odrasle.

Da bi zapolnili to vrzel, so mentorji, ki izvajajo programe za mlajše odrasle in nevladne organizacije (NVO), ki se ukvarjajo z razvojnimi izobraževanjem, skupaj razvili pet modulov o trajnostni potrošnji in oblikovali didaktično gradivo za izvajalce delavnic. Moduli obsegajo naslednje vsebine: „Obnovljivi energijski viri“, „Mobilni telefon“, „Voda, naša skupna dobrina“, „Globalna proizvodnja dobrin v tekstilni industriji“ in „Človeška energija“

Na začetku smo organizirali delovna srečanja učiteljev. Predstavili smo jim učne zasnove in ideje, da bi dobili potrebne podrobnejše informacije o značilnostih ciljne skupine in organizacijskem okviru programov za mlajše odrasle. Kasneje smo v vseh državah, kjer je potekal projekt, najprej izvedli delavnice za mentorje, da bi usposobili večje število izvajalcev delavnic. Ti mentorji so najprej v državi, kjer je gradivo nastalo, z udeleženci na delavnicah uporabili poskusno gradivo, ga ovrednotili in predlagali spremembe. V naslednji fazi so gradivo uporabili v vseh partnerskih državah, izvedli nekaj delavnic za osebe vključene v izobraževalne programe za mlajše odrasle in ga ponovno ovrednotili. Tako smo dobili povratne informacije neposredno od končne ciljne skupine v različnih državah. Za nas je bilo pomembno ugotoviti, če je gradivo za delavnice uporabno in ustrezno za našo ciljno skupino, če lahko izbrane teme pri udeležencih vzbudijo zanimanje, in če so tovrstne delavnice ter izbrana metodologija udeležencem všeč. Na podlagi te izkušnje smo lahko gradivo priredili in izboljšali.

Namen projekta je poučiti udeležence, npr. tiste, ki so vključeni v izobraževalne programe za mlajše odrasle, o povezanosti osebne, lokalne potrošnje z njenim globalnim vplivom. Mladim daje priložnost, da kritično pogledajo na lastne potrošniške vzorce ter razvijejo alternativne in trajnejše oblike potrošnje.

V Evropi se mladi, ki so vključeni v programe za mlajše odrasle, le redko soočajo z razvojnimi vsebinami v svojem vsakdanjem življenju. So posebna ciljna skupina, ki ima povsem svoje ustvene učne potrebe. Večina njih so mlajši odrasli s priseljenjskim in/ali težjim socialnim ozadjem, ki za svoje učenje dobijo od družine komajda kaj podpore. Vendar pa z bližajočim vstopom v delovno aktivnost prehajajo v pomembno obdobje življenja. Nenazadnje se v izobraževanje vključijo, da bi si izboljšali svoj položaj v prihodnosti.

Z učnim gradivom poskušamo vpeljati nov, inovativen pedagoški prijem pri obravnavi trajnostne potrošnje in problemov globalizacije v programih za mlajše odrasle. Seveda upamo, da so primerni in uporabni tudi za druge ciljne skupine na področju izobraževanja odraslih in drugod.

Ne pričakujemo, da bodo ljudje, ki se bodo udeležili tovrstnih delavnic, povsem poučeni in osveščeni potrošniki. Namen delavnic je spodbuditi pri udeleženceih večje zavedanje o potrebi po trajnosti, globalni povezanosti in globalni pravičnosti. Želimo, da v vsakdanjem življenju prepoznajo vsebine iz modulov, in da z znanjem ter lastnim prizadevanjem postajajo vse bolj osveščeni potrošniki v prihodnosti. Vse to brez žugajočega pedagoškega kazalca in občutkov krivde. Prizadevanje za trajnostno potrošnjo je danes izziv, skoraj znanost, ki v poplavi informacij in ob kompleksnosti vsakdanjega življenja od vsakogar zahteva, da se opredeli in ukrepa.

PROJEKTNI PARTNERJI:

DVV INTERNATIONAL

Naslov:

DVV International

Obere Wilhelmstraße 32, 53225 Bonn, Nemčija

Tel.: +49 (0) 228 97569-0 / Fax: +49 (0) 228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

DVV International je Inštitut za mednarodno sodelovanje pri Nemškem združenju ljudskih univerz (Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. – DVV). Združenje zastopa interese 930 ustanov za izobraževanje odraslih (ljudskih univerz) in njihovih združenj, največjih izvajalcev izobraževanja odraslih v Nemčiji.

DVV International podpira nastajanje in razvoj trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih. Kot vodilna strokovna organizacija na področju izobraževanja odraslih in razvojnega sodelovanja se DVV International posveča vseživljenjskemu učenju že 45 let. Svoje delo financira s prispevki ustanov in zasebnih darovalcev.

Naše poslanstvo

Izobraževanje je človekova pravica. Proti revščini se borimo z izobraževanjem in podpiramo razvoj. Kot globalno delujoča strokovna organizacija za izobraževanje odraslih in razvojno sodelovanje gradimo trajnostne sisteme za izobraževanje odraslih skupaj z državljani, izobraževalnimi organizacijami in vladami. Skupaj z ljudmi v deželah naših projektnih partnerjev ustvarjamo prostor za vseživljenjsko učenje.

Ključna področja našega dela:

- pismenost, temeljno in poklicno izobraževanje
- globalno učenje, okoljsko izobraževanje in trajnostni razvoj
- migracije in integracija, delo z begunci, zdravstveno izobraževanje, preprečevanje konfliktov in izobraževanje za demokracijo

Lokalna podpora

Izvajamo izobraževalne projekte za ranljive skupine mladih in odraslih, sodelujemo pri ustanavljanju izobraževalnih ustanov in svetujemo partnerjem ter vladam pri vzpostavljanju in razvoju trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih.

Sodelujemo z več kot 200 partnerji (predstavniki civilne družbe, vlade, akademski partnerji) v več kot 35 afriških, azijskih, latinskoameriških in evropskih državah. Naši nacionalni in lokalni uradi gradijo lokalno in regionalno sodelovanje in zagotavljajo kakovost oz. učinkovitost našega delovanja.

Globalno partnerstvo

Splošno, poklicno, kulturno in znanstveno izobraževanje mladih in odraslih je ključno za razvoj kjerkoli na svetu. Skupaj z nacionalnimi, pokrajinskimi in globalnimi združenji izobraževalcev odraslih DVV International izvaja lobiranje in zagovorništvo človekovih pravic do izobraževanja in vseživljenjskega učenja. S tem sledimo Razvojnim ciljem novega tisočletja ZN, programu Globalno izobraževanje za vse (EFA) in UNESCO-vim svetovnim konferencam o izobraževanju odraslih (CONFITEA).

DVV je član Evropskega združenja za izobraževanje odraslih (European Association for the Education of Adults –EAEA), Mednarodnega sveta za izobraževanje odraslih (International Council – for Adult Education – ICAE) in Nemške komisije za UNESCO (German Commission for UNESCO – DUK).

DIE KÄRNTNER VOLKSHOCHSCHULEN (KOROŠKE LJUDSKE UNIVERZE)

Naslov:

Verein „Die Kärntner Volkshochschulen“

Bahnhofplatz 3, 9020 Klagenfurt, Avstrija

Tel.: +43 (0) 50 47770 70 / Fax: 0043 (0) 50 47770 20

office@vhsbtn.at / www.vhsbtn.at

Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih (VHSKTN) je neprofitno združenje osmih ustanov za izobraževanje odraslih (iz Celovca, Beljaka, Špitala, Volšperka, Feldkirchna, Šentvida ob Glini in Velikovca). VHSKTN je bilo ustanovljeno pred skoraj 60 leti.

Kot je običajno za ljudske univerze, je tudi VHSKTN član Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih. Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih je izobraževalna ustanova. Zavezano je demokratičnosti, načelom temeljnih človekovih pravic in je neodvisno od vsake politične stranke. Zato VHSKTN nasprotuje kakršnekoli nedemokratskemu, rasističnemu, antisemitskemu ali mizoginemu vedenju ali ravnanju, ki diskriminira ali ovira katerokoli skupino ljudi ter skuša takšne primere preprečiti.

V skladu s stališči Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih tudi VHSKTN razume izobraževanje kot učni proces, ki poteka skozi vse življenje (vseživljenjsko učenje) in zaobjame tako spoznavne, čustvene kot telesne dimenzije, ali

z drugimi besedami, celotno osebnost. Delo VHSKTN upošteva učenčeve potrebe in zahteve, skuša pa tudi osvestiti ljudi o potrebah in zahtevah, na katere so morda v vsakdanjem življenju pozabili.

V VHSKTN deluje 600 učiteljev/mentorjev, ki vsako leto izvajajo več kot 2500 programov po vsej Koroški. VHSKTN vodi Dr. Gerwin Müller, pedagoška vodja pa je Beate Gfrerer. Poleg tradicionalnih programov – kultura in družba, narava in okolje, ekonomija, informacijska tehnologija, tuji jeziki, ustvarjalnost, kuharska umetnost, lepota in zdravje – VHSKTN izvaja tudi več kot 25 lokalnih in mednarodnih projektov. Skupni imenovalec večine projektov je „ponovna priložnost za šolski uspeh“ in sega od temeljnih izobraževalnih programov do srednješolskega spričevala in priprave za vstop na univerzo. Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih nudi priložnost tistim, ki „padejo skozi družbeno sito“ in podpira ljudi iz vseh družbenih skupin pri vzpenjanju po družbeni lestvici.

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE

Naslov:

Andragoški Center Slovenija

Šmartinska 134, 1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: +386 1 5842 560 / Fax: +386 1 5842 550

info@acs.si / www.siae.si

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Andragoški center Slovenije (ACS) je osrednja državna ustanova za raziskovanje in razvoj, kakovost v izobraževanju, svetovanje in vrednotenje ter promocijo in informiranje na področju izobraževanja odraslih. ACS oblikuje baze strokovnih podatkov, izvaja evalvacije, spremlja sistemski razvoj izobraževanja odraslih, razvija različne oblike formalnega in neformalnega učenja, programe za izboljšanje pismenosti odraslih in namenja posebno pozornost izboljšanju dostopnosti izobraževanja in učenja za ranljive skupine odraslih. Pri tem razvija potrebno infrastrukturo za podporo učenju, modele za samo-evalvacijo kakovosti in ocenjevanje že pridobljenega znanja ter izvaja strokovno izobraževanje in usposabljanje za izobraževalce. ACS informira o svojem delovanju in dosežkih tako strokovno kot širšo javnost in prispeva k širšemu zavedanju o pomenu in vlogi izobraževanja odraslih.

Podrobnejše poslanstvo ACS

Prepričani smo, da lahko izobraževanje pomaga ljudem pri iskanju odgovora na vseživljenjsko vprašanje: Kako naj živim svoje življenje? V tem duhu morajo izobraževalni programi prisluhniti besedi posameznega udeleženca. Po drugi strani pa se oseba ne more izraziti izven skupnosti, oz. še več: vsakdo se želi izraziti v skupnosti. Izobraževanje mora združevati obe plati človekovega življenja. Beseda skupnost izhaja iz latinske besede „communicare“, kar pomeni sporazumeti se, deliti. Komunikacija pomeni deliti med seboj – ne samo materialnih stvari, tudi znanje, duhovne izkušnje, vrednote, probleme idr. Ljudje potrebujemo sodelovanje. Problemi, ki si jih delimo, celo spori, se lahko rešujejo tvorno, kadar je dovoljen dialog, ko lahko človek svoje ideje, znanje in sposobnosti, vrline in vrednote odprto izkaže in se o njih pogovori. Dialog pomeni, da

Ljudje drug drugega poslušajo in poskušajo razumeti. Kadar si ljudje prizadevajo, da bi razumeli drugega, so zmožni izoblikovati skupno resničnost. Zato ACS namenja posebno pozornost skupnostnemu učenju, dialogu in poosebljenemu učenju. Posebno skrb ACS namenja tudi ljudem, ki so v nevarnosti, da bi bili iz dialoga izključeni, kot npr. slabše izobraženi, mladi, ki so predčasno opustili šolanje (osipniki), priseljenci, brezposelni idr. Večina našega dela je povezana z neformalnim učenjem, ki zavzema največji delež v vseživljenjskem učenju.

ACS in izvajalci izobraževanja odraslih

Ker se zavedamo, kako pomembni so kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih, razvijamo zanje (za učitelje, mentorje, tutorje, svetovalce idr.) različne izobraževalne programe. Kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih so steber kako-

vosti učnih procesov in s tem pomembni gibalci v spreminjanju se družbi.

ACS in projekt „Spoznav svoj življenjski slog“

Z odločitvijo za sodelovanje v projektu „Spoznav svoj življenjski slog“ nismo imeli težav, saj izhaja iz podobnih vrednot in sledi podobnim ciljem, kot jim sledimo mi. Vprašanja trajnostnega razvoja so zelo pomembna v globalnem svetu. Verjamemo, da lahko pripomoremo k uveljavljanju trajnostnega razvoja v Sloveniji. Projektu smo se pridružili skupaj z mrežo mentorjev PUM¹-ai in Umanotero – nevladno organizacijo, ki deluje na tem področju že več kot desetletje. V projektu se vsi učimo skupaj s svojimi projektnimi partnerji. Sodelujemo in delimo vse dobrine, znanje, ideje ter si prizadevamo, da bi jih razširili po vsem svetu.

ESTONIAN NON-FORMAL ADULT EDUCATION ASSOCIATION (ESTONSKO ZDRUŽENJE ZA NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE)

Naslov:

Eesti Vabaharidusliit

55 J. Vilmsi Street, 10147 Tallinn, Estonija

Tel.: +372 648 8100

evhl@vabaharidus.ee / www.vabaharidus.ee

Estonsko združenje za neformalno izobraževanje (ENAEA) je estonska nevladna krovna organizacija na področju neformalnega izobraževanja, ki združuje nevladne izobraževalne organizacije in ljudske univerze. ENAEA ima 72 ustanov članic.

Naše vrednote:

- predpogoj in temelj za razvoj vidimo v vseživljenjskem učenju in aktivni sodelovanju vsakega posameznika v življenju ožje in širše skupnosti;
- izobrazba in učenje igrata ključno vlogo v borbi z revščino, neenakostjo in družbeno razslojenostjo, pa tudi v izgradnji demokracije in gospodarskega razvoja ter spodbujanju ustvarjalnosti.

Stališče ENAEA je, da mora vseživljenjsko učenje v Estoniji upoštevati učenčeve potrebe, zagotavljati njegovo aktivno sodelovanje v učnem procesu ter omogočiti dostopnost učenja in izobraževanja vsem ljudem.

ENAEA oblikuje izobraževalne smernice, podpira dejavnost svojih članic, spodbuja njihovo medsebojno sodelovanje,

zbira in izdaja učno gradivo, zbira in širi informacije, izvaja raziskovalne projekte, organizira seminarje, tečaje, konference ipd., sodeluje z vladnimi ustanovami, na državni in mednarodni ravni pa z organizacijami, ki imajo podobne cilje.

ENAEA ima izkušnje z različnimi raziskovalnimi projekti in projekti znotraj mrež: EQF, NQF, poklic učitelja/andragoškega delavca in njegova izobrazba (nacionalna in mednarodna raven, vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), temeljne spretnosti in poklicno izobraževanje, ključne kompetence in neformalno izobraževanje ter drugo.

Področja pristojnosti so: izobraževanje odraslih v lokalnem okolju, usposabljanje za vodje nevladnih organizacij, svetovanje in usmerjanje v izobraževanju odraslih, kakovost v izobraževanju odraslih (vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), vključevanje mladih, ki so predčasno opustili šolanje v izobraževanje odraslih.

¹PUM je slovenska kratica programa za mlajše odrasle, ki je bil razvit na ACS v 90. letih, da bi pomagal mladim osipnikom. Izobraževanje za iskanje zaposlitve. Danes deluje v Sloveniji 12 PUM skupin.

EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE EDUCATION OF ADULTS (EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH)

Naslov:

European Association for the Education of Adults (EAEA)

Mundo-J, Rue de l'Industrie 10, 1000 Bruselj, Belgija

Phone: +32 2 893 25 22

eaea-office@eaea.org / www.eaea.org

EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS

Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (The European Association for the Education of Adults – EAEA) je glasnik neformalnega izobraževanja odraslih v Evropi. EAEA je evropska nevladna organizacija, v kateri je včlanjenih 123 ustanov iz 42 držav in zastopa več kot 60 milijonov učencev širom Evrope.

EAEA je evropska nevladna organizacija, katere namen je povezovanje in zastopanje evropskih organizacij, ki se neposredno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Združenje EAEA so leta 1953, pod imenom Urad za izobraževanje odraslih (Bureau of Adult Education), ustanovili predstavniki nekaterih evropskih držav.

EAEA podpira načela socialne vključenosti, navedena v strategiji Evropa 2020 (EU 2020 strategy). Spodbuja izobraževanje odraslih, prizadeva si za boljšo dostopnost izobraževanja za vse in večjo udeležbo vseh v formalnem in neformalnem izobraževanju, posebej skupin, ki se manj vključujejo v izobraževanje. Spodbujamo pristope, ki so usmerjeni na učenca in upoštevajo človekove življenjske potrebe ter mu omogočajo pridobitev vseh vrst sposobnosti, še posebej temeljne in prenosljive.

EAEA

- obvešča in informira o evropskih strategijah,
- sodeluje z evropskimi institucijami, državnimi in pokrajinskimi oblastmi (na primer: Svet Evrope, UNESCO),

- preko EUCIS-LLL (The European Civil Society Platform on Lifelong Learning) sodeluje z različnimi interesnimi skupinami,
- izdaja poročila, priročnike, posreduje informacije o projektih in njihovih rezultatih,
- svetuje in daje članom priporočila za strategijo dela,
- pomaga članom pri izmenjavi dobrih praks, iskanju partnerjev, razširjanju projektov in pri različnih dogodkih.

Cilj EAEA je podpirati in spodbujati vključenost njenih članov v dejavnosti, partnerstva, politike, razvoj izobraževalnih programov, raziskovanje, zagotavljanje socialne vključenosti in kohezije, demokratično udeležbo in borbo proti revščini in diskriminaciji. EAEA je povezana v mednarodno mrežo ustanov za izobraževanje odraslih in vodilna pri uvajanju inovativnih konceptov učenja odraslih v širšo prakso. EAEA redno organizira evropske konference o aktualnih temah v izobraževanju odraslih in vseživljenjskem učenju ter se povezuje z drugimi evropskimi platformami in krovnimi pobudami na evropski ravni.

Slednjič ima EAEA dolgoletne izkušnje pri dejavnostih razširjanja in močne informacijske kanale: preko svoje spletne strani doseže vsako leto 350 000 različnih obiskovalcev. Njeno glasilo bere več kot 2000 uporabnikov in na družbenih omrežjih ji sledi več kot 800 ljudi.

AVTORJI MODULA: BAOBAB – GLOBALNO UČENJE

Naslov:

BAOBAB – Globales Lernen

Sensengasse 3, 1090 Dunaj, Avstrija

Tel. : +43 (0) 1319 30-73 / Fax: +43 (0) 1319 3073-510

service@baobab.at / www.baobab.at

BAOBAB – globalno učenje (BAOBAB – Globales Lernen) je neprofitna organizacija in osrednja ustanova za globalno izobraževanje v Avstriji. Pripravljamo in izdelujemo didaktično gradivo za učitelje in mentorje ter jih tako spodbujamo, da vpeljejo globalne vsebine v avstrijske šole in druge izobraževalne ustanove. S svojim delom želimo dvigniti zavest o globalnih ekonomskih, družbenih, ekoloških in političnih povezavah ter pokazati, da so te posledica delovanja človeka in jih je mogoče spremeniti. Baobab ima sedež na Dunaju in deluje na štirih različnih področjih:

Knjižnica

BAOBAB – globalno učenje je del C3-Knjižnice za mednarodni razvoj. To je največja knjižnica v Avstriji, ki je namenjena izobraževalnemu in raziskovalnemu delu na različnih področjih: mednarodni razvoj, globalno izobraževanje, položaj žensk in področje enakosti med spoloma. Izobraževalni del knjižnice ponuja širok obseg didaktičnih gradiv (knjige, DVD-ji, CD-ji, igrice) o globalnih vsebinah in pokriva različne ravni. V gradivu najdemo vsebine kot npr. mirovno izobraževanje, človekove pravice, okoljske teme, politično in razvojno izobraževanje, družbeno in medkulturno izobraževanje ter izobraževanje o različnosti.

Posebna pozornost je namenjena eno- ali večjezičnim otroškim knjigam in filmom ter dokumentarnim filmom z vsega sveta.

Filmi in učno gradivo

BAOBAB – globalno učenje razvija učno gradivo o globalnih temah na vseh ravneh (od vrtca do izobraževanja odraslih). Na naših DVD-jih so izbrani dokumentarni in kratki filmi iz Afrike, Azije, Latinske Amerike in Vzhodne Evrope ali pa te dežele prikazujejo. Prikazujejo globalno tematiko in omogočajo vpogled v raznolike življenjske situacije ljudi z vsega sveta. Poleg tega DVD-ji vsebujejo didaktično gradivo in informacije o ozadju vsakega filma.

Usposabljanje

BAOBAB – globalno učenje izvaja usposabljanja s področja globalnega izobraževanja, ki je namenjeno učiteljem in mentorjem najrazličnejših ravni (vrtci, šole idr.). Usposabljanje je usklajeno s trenutnimi potrebami izobraževalcev in zagotavlja znanje, ki je potrebno za vpeljavo globalnega izobraževanja v učne programe.

Svetovanje

BAOBAB – globalno učenje pomaga učiteljem, mentorjem in učencem pri izbiri učnega gradiva in izvedbi projektov.

III. O TEM MODULU

Izhajajoč iz učnih vsebin o potrošništvu in proizvodnih verigah ta modul prinaša zamisli in pristope za predstavitev globalnega učenja ciljni skupini mlajših odraslih. Usmerjen je na preučevanje vode.

Gradivo obravnava dostop do vodnih virov in njihov pomen. Z njim želimo okrepiti zavedanje o vseobčni funkciji vode kot dragocenega vira v našem vsakdanjem življenju. Ko bomo povečali zavedanje o naši neposredni in posredni potrošnji vode, bomo razložili koncept „nevidne vode“ na primeru vsakdanjih dobrin. Na koncu si bomo postavili vprašanje, ali je voda človekova pravica ali tržno blago.

Povezava z zasebnim življenjem udeležencev je osrednjega pomena. V gradivu so prikazani različni pristopi, ki vpeljejo temo trajnostnega razvoja, hkrati pa omogočajo podrobno preučevanje različnih vidikov, povezanih z vodo. Udeleženci si bodo ogledali probleme z vodo z različnih zornih kotov in razmišljali o alternativnih rešitvah. Pristopi dopuščajo tako kognitivno kot ustvarjalno preučevanje vsebine.

V vsakem poglavju bo mentor našel dodatne informacije o obravnavani vsebini kot tudi različne pristope, ki jih lahko uporabi skupaj z udeleženci. Nekateri podatki v tem gradivu povzemajo stanje v Avstriji. Mentor lahko podobne podatke pridobi za svojo državo pri pristojnih organizacijah, ki se ukvarjajo z vprašanji vode, statistiko, varovanjem okolja ipd.

Knjižica omogoča raznovrstno uporabo:

Lahko se uporablja kot zbirka pristopov za osvetlitev vsebinskega sklopa „Voda“, iz katere lahko izbiramo posamične in

jih, glede na vsebino učne snovi, interes ali razpoložljivi čas, vključimo v redno učno snov.

Knjižica poleg tega omogoča mentorju, da izvede samostojen projekt – delavnico, glede na interes in pobude udeležencev ali glede na ta ali oni posamični vsebinski vidik (v nadaljevanju je predstavljena možna shema poteka). Seveda pa se lahko prikazane metode uporabi tudi ob drugih vsebinah in dejavnostih, ki tu niso predstavljene ali pa skupaj z drugimi metodami. Zbirka pristopov je le ponudba, ki pušča prostor za širjenje in improviziranje.

Metode so vedno opisane tako, da jih mentor lahko uporabi samostojno in brez težav. Kot so pokazale dosedaj izvedene delavnice, pa je v nekaterih primerih za uspešno izpeljavo in prijetno vzdušje vendarle potrebna in tudi pričakovana določena mera mentorjeve improvizacije.

Vedno so navedeni podatki o potrebnem gradivu, času izvedbe (časovni okvir je le smernica in se lahko spreminja glede na značilnosti skupine), kot tudi napotki za pripravo, izpeljavo in ocenitev posamezne vaje. Priložene so tudi potrebne predloge in delovni listi, ki se jih lahko preslika iz knjižice. Ker so gradiva na voljo tudi na spletni strani projekta (www.knowyourlifestyle.eu), lahko tiskanje posamičnih vsebin olajša pripravo. Upamo, da bodo vsi mentorji in udeleženci delavnic, ki bodo delali z našimi gradivi, uživali v preučevanju predlaganih vsebin ter tako dobili spodbujajoče uvide in zamisli, in utrdili zavest o pomenu trajnostnosti v našem življenju in prihodnosti.

VODA

Vode, enega najdragocenejših naravnih virov na svetu, je vse manj. Glavni vzrok za to so neznansko povečane potrebe po njej, zlasti v proizvodnji industrijskih dobrin in kmetijstvu. Avstrijsko gospodinjstvo porabi po osebi povprečno 130 litrov pitne vode na dan. Dejanska poraba vode – če upoštevamo še proizvodnjo hrane, oblačil in drugih dobrin široke potrošnje, kot so računalniki ali mobilni telefoni – pa je okrog 4.600 litrov dnevno. Izraz „nevidna voda“ pokaže, koliko vode „vsebujejo“ proizvodi, ali bolje, koliko vode se je porabilo za izdelavo proizvoda. Dežele, kjer je pomanjkanje vode, pogosto pridelujejo in proizvajajo hrano, ki rabi ogromne količine vode, za katero ne dobijo nobene odškodnine. Za nevidno vodo ne dobijo nadomestila in potrošniki zanjo ne plačajo. Z vodo obdarjene države pa uvažajo proizvode, ki porabo vode zelo bremenijo, prav iz teh držav. Naši paradižniki zrastejo s pomočjo namakalnih sistemov na sušnem jugu Španije, nekaj bombaža za naša oblačila pride iz Kazahstana, kjer je Aralsko jezero zgubilo že 90 odstotkov svoje vode, prav zaradi namakanja

bombažnih polj. Z globalizirano proizvodnjo dobrin se potrošnja vode vse bolj preusmerja v tuje države, zunaj Avstrije. Večji del naših potreb po vodi za surovine in uvoženo hrano zadovoljimo pravzaprav izven Avstrije, pogosto v deželah, ki so revne z vodnimi viri.

To vodi v naslednje vprašanje: Ali je voda tržno blago ali človekova pravica? Ob upoštevanju različnih gospodarskih in družbenih zahtev, ki so v ozadju, prihaja do vse večjih navzkrižij interesov glede zaščite ali uporabe vode.

PRIMER: DELAVNICA O VODI

Trajanje izvedbe: 5 ur (in odmori)

čas/minute	naslov	dejavnosti	vsebina	pripomočki/ gradivo
35	Uvod			
05	Uvod		Predstavitve delavnice	
30	Poklici, povezani z vodo	Igra, kaj je moj poklic in razprava	Razmišljanje o vodi in njeni vseprisotnosti ter brezmejni uporabnosti	Lepilni trak, kartice z besedilom: poklici, plakat in
70	Nevidna voda			
40	Kaj je nevidna voda?	Nauči se definicijo iz primera	Spoznavanje koncepta nevidne vode	Delovni list nevidna voda, kartice
30	Koliko vode je v ...	Ugibanka	Ugotoviti, koliko vode porabimo v vsakdanjem življenju	Kartice z besedilom, ugibanka – različne dobrine, štoparica
195	Voda – človekova pravica			
50	Igra „Bogati, revni in voda“	Poziciometer	Povezave: prebivalstvo, prihodki in voda	Listi papirja, čokoladke za vse udeležence (iz pravične trgovine), podatki za igro „Bogati, revni in voda“
145	Voda: tržno blago ali človekova pravica	Film, razprava, igra vlog	Spoznati različne poglede na probleme z vodo	Lepilni trak, svetovni splet, LCD projektor, zvočniki, kartice za igro vlog in besedilo „Voda v plastenkah“
10	Za konec			
10	Kaj sem pridobil v delavnici?	Krog utrinkov	Refleksija o delavnici	

>>> PRVI KORAKI

Za vpeljavo teme Voda lahko uporabimo eno od naslednjih dveh dejavnosti

>>> POKLICI, POVEZANI Z VODO

Udeleženci se ukvarjajo s pomenom vode, njeno vseprisotnostjo in uporabnostjo.

Vsak udeleženec dobi kartico, na kateri je naveden poklic, povezan z vodo. Na kratko razmisli, kakšen pomen ima voda v poklicnem življenju te osebe.

Nato prilepi kartico na čelo drugega udeleženca, ki predhodno nikakor ne sme prebrati kartice.

Ko ima vsakdo na čelo prilepljeno kartico, se udeleženci sprehodijo po sobi. Cilj je ugotoviti, kateri poklic je napisan na kartici na njihovem čelu. Zato udeleženci postavljajo drugim vprašanja o poklicu, ki je opisan na njihovem čelu. Vendar pa njihovi partnerji lahko odgovarjajo le z DA

 igra „Ugibanje poklicev“

 20 min.

 Lepilni trak, kartice z besedilom „Poklici“, plakat, pisala

ali NE. Oseba, ki je uganila poklic, si lahko kartico sname.

Ko vsi udeleženci uganijo svoje poklice, začno razpravljati o različnih funkcijah vode, ki so prišle na dan ob razmišljanju o različnih poklicih: voda kot ključna tekočina za pitje, voda v kmetijstvu in prehrani, voda, ki jo rabimo za umivanje, čiščenje in v prizadevanju za zdravje, poraba vode v industriji in pri pridobivanju energije, voda, ki se uporablja v verske namene in pri prostočasnih dejavnostih. Na plakatu se ta področja uredijo okrog besede VODA.

>>> VODNI SVETОВИ

Udeleženci razvijajo zavedanje o raznovrstnih funkcijah vode na globalni ravni

Izvede se viharjenje možganov na temo vode. Besedo VODA napišemo na tablo, nato pa zabeležimo vse izraze, ki jih navedejo udeleženci.

V pomoč so lahko vprašanja:

- Kaj povezujete z vodo?
- Kje pridete v stik z vodo?
- Za kaj uporabljate vodo?

Cilj je, da se udeleženci začnejo zavedati različnih funkcij vode in možnosti za njeno uporabo. Voda je osnovna tekočina za pitje, uporablja se v kmetijstvu in prehrani, povezana je s čistočo in zdravjem, uporabljamo jo za čiščenje, v industriji,

 viharjenje možganov s pomočjo slik

 50 min.

 različne slike vode, kartice

za pridobivanje energije, v verske namene in v prostočasnih dejavnostih.

V nadaljevanju lahko prosimo udeležence, da zberejo slike, ki so kakorkoli povezane z vodo, npr. slike jezera, bazena, steklenice za vodo idr. Lahko pa mentor prinese revije, v katerih udeleženci poiščejo slike.

Mentor lahko na podlagi slik izpelje razpravo o pomembnih vidikih, ki jih udeleženci niso upoštevali. Spodaj je nekaj namigov za različne teme:

Kmetijstvo in prehrana: slike otrok, ki jedo; ljudje,

POKLICI, POVEZANI Z VODO

GASILEC	KMET
PROIZVAJALEC KOKAKOLE	PLAVALEC
KUHAR	PROIZVAJALEC AVTOMOBILOV
NARAVOVARSTVENIK	DELAVEC V OBRATU ČISTILNE NAPRAVE
RIBIČ	ROMAR V INDIJI
ČISTILEC	REŠEVALEC
DUHOVNIK	OKOLJSKI INŽENIR
SANITARNI INŽENIR	UMETNOSTNI DRSALEC
PASTOR	HOTELIR
MEDICINSKA SESTRA	ŽIVILSKI TEHNOLOG
SVETOVALEC ZA ENERGIJO	MORSKI BIOLOG
KAPITAN	INŽENIR VODARSTVA

ki pijejo; različna hrana; slike juhe, druge hrane ali kuhanja; industrijsko namakanje polj; oseba, ki zaliva njivo; izsušeno polje; ljudje ob izviru s posodami za vodo; slika krave; slika otroka, ki pije iz pipe.

Čistoča in zdravje: odrasli ali otrok, ki se umiva v lavorju; otrok pod prho ali pri umivalniku; slika stranišča; umivanje zob; čiščenje.

Prosti čas: plavalni bazen; otroci, ki se škropijo z vodo; slika otroka z vodno cevjo; slike z obale; drsanje (v kakšni obliki poznamo vodo).

Onesnaženost: odpadne vode; onesnažena reka, jezero ali morje; čistilna naprava;

Industrija: slike avtomobilov; majica; časopis; odplake.

Energija: vodna elektrarna.

Religija: verski obredi v vseh verah (slika krsta, umivanje nog in rok pred obiskom mošeje; slika Gangesa in hinduizem itn.).

Oblikuje se krog, v sredino na tleh postavimo slike. Udeleženci jih skupaj pregledajo in povedo, kaj o njih menijo. Vse, kar udeleženci povedo, se zapiše na kartice in razprostre po tleh. Na podlagi vseh danih komentarjev skupaj opredelijo pomembnejše splošne kategorije (glej zgoraj). Nato udeleženci določijo, katere kartice spadajo k posamezni kategoriji.

Slike se razvrstijo po različnih kategorijah.

>>> KVIZ: NEVIDNA VODA

Udeleženci pridobijo temeljno znanje o vodi.

 Kviz

 30 Min

 vprašanja in odgovori za kviz, štoparica

Pripravimo kviz po zgledu „Lepo je biti milijonar“ z vprašanji o razpoložljivosti, potrošnji in globalni razporeditvi vode. Po štiri osebe oblikujejo posamezno tekmovalno skupino (skupina A, skupina B itn.). Mentor prebere vprašanje in skupina, ki prva da znak (zvonec, piščalka, znak z roko itn.), lahko odgovori. Če je odgovor napačen, dobi priložnost druga najhitrejša skupina. Za vsak pravi len odgovor dobi skupina dve točki. Če znajo odgovor tudi razložiti, dobijo dodatni dve točki. Skupina z največ točkami je zmagovalka. Tekmovalci lahko dajo znak šele, ko mentor zaključi z branjem vprašanja, ne sme pa se tudi prekinjati tistega, ki govori. Za vsako kršitev se odvzame

dve točki. Če se tekmovalci ne držijo teh dveh pravil, se jim odštejejo točke (po dve za kršenje posameznega pravila). Če nihče ne ve odgovora, mentor razloži pravilen odgovor tako, da ga udeleženci razumejo (približno 20 min.).

Če je mogoče, vprašanja in nabor odgovorov projeciramo na steno, da jih udeleženci lahko preberejo in imajo možne odgovore pred seboj.

Končno kviz ovrednotimo skupaj na plenarnem delu, glede na naslednja vprašanja (10 min.):

- Katere odgovore ste poznali?
- Kateri odgovori so vas presenetili? Zakaj?

Vprašanja

1. Kolikšen odstotek Zemlje pokriva voda?
A: 71% B: 56 % C: 83 % D: 46 %
2. Koliko je od tega pitne vode?
A: 15 % B: 44 % C: 3 % D: 1 %
3. Kje se, gledano globalno, porabi največ vode?
A: industrija B: kmetijstvo
C: gospodinjstva
4. Kolikšen odstotek svetovnega prebivalstva ima dostop do čiste pitne vode?
A: 89 % C: 66 % B: 98% D: 81 %
5. Na svetu je 7 milijard ljudi. Koliko od njih ima dostop do sanitarij?
A: okrog 5.3 milijarde B: okrog 4.4 milijarde
C: okrog 6 milijard D: okrog 2 milijardi
6. Kolikšna je dnevna poraba vode – na osebo v Avstriji (umivanje, kuhanje, pitje idr.)?
A: 90-100 litrov B: 70-80 litrov
C: 40-50 litrov D: 120-130 litrov
7. Za katero od naslednjih dejavnosti se v Avstriji povprečno porabi največ vode?
A: splahovanje stranišča B: pitje in kuhanje
C: pomivanje posode D: pranje perila (pralni stroj)

Odgovori

Prvo vprašanje:

A. 71 %: „Zemljevid sveta jasno kaže, da oceani pokrivajo več kot dve tretjini zemeljske površine (okoli 71 odstotkov). Zato se Zemlja imenuje modri planet. Kopnega je manj kot tretjino površine (29 %). Voda je življenje. Brez vode na planetu Zemlja ne bi bilo življenja.“³

Drugo vprašanje:

C: 3 %: Večina vode na Zemlji je slane (okrog 97 odstotkov) in zato neprimerne za uživanje. Preostali trije odstotki (pitne) vode, so večinoma „uskладиščeni“ na obeh polih v ledenikih. Razpoložljive zaloge pitne vode je le okrog 0,65 odstotka in je večinoma težko dosegljiva, ker je pod zemljo. Le majhen preostanek vode je v jezerih, rekah, na površini Zemlje in v atmosferi.⁴

Tretje vprašanje:

B: za kmetijstvo: Okoli 70 % letno načrpane sladke vode se porabi za kmetijstvo. Industrija porabi okrog 20 do 22 odstotkov, preostalih osem do deset odstotkov pa porabijo gospodinjstva.⁵

Četrto vprašanje:

A: 89 %: „89 odstotkov (okrog 6,3 milijarde) svetovnega prebivalstva ima danes dostop do čiste pitne vode. Eden od Razvojnih ciljev tisočletja (OZN), ki naj bi bil dosežen do leta 2015, je prepolovitev števila ljudi na svetu, ki nimajo dostopa do čiste pitne vode in sanitarij. Vendar pa je v mnogih tako imenovanih deželah v razvoju problem pitne vode še vedno zelo pereč. Okrog 884 milijonov ljudi na svetu še vedno nima na voljo čiste pitne vode.“⁶

Peto vprašanje:

B: okrog 4,4 milijarde
Kar zadeva sanitarije, razvojni cilj tisočletja ne bo dosežen do leta 2015. Danes 2,6 milijarde ljudi še vedno nima dostopa do najpreprostejših sanitarij. Le 80 odstotkov mestnega prebivalstva v tako imenovanih deželah v razvoju ima dostop do sanitarij. Če bi bile preproste sanitarije in čista pitna voda povsod dostopni, bi se lahko izognili devetim od desetih črevesnih bolezni in s tem desetim odstotkom vseh bolezni na svetu.⁸

Šesto vprašanje:

D: 120 do 130 litrov: „Človek dnevo porabi okrog 130 litrov pitne vode – če dodamo še obrt in industrijo, zneso to 193 litrov – od katere jo za pitje uporabi zgolj dva odstotka. Primerjave v Evropi kažejo, da je Avstrija po porabi vode na tretjem mestu, za Nemčijo (129 litrov po osebi na dan). S 122 litri na dan so Belgijci najbolj varčni, medtem ko v Italiji porabijo 213 litrov dnevno. (Za primerjavo: indijsko gospodinjstvo mora shajati s 25 litri pitne vode na dan).“⁹

Sedmo vprašanje:

A je pravilen odgovor: Kot navaja forum za okoljsko izobraževanje, v povprečju potrošimo dnevno po osebi 120 litrov vode za naslednje potrebe:

- Kopanje in prhanje: 44 litrov
- Spiranje stranišča: 25 litrov
- Pranje perila (pralni stroj): 20 litrov
- Umivanje in ročno pranje perila: 8 litrov
- Vrt: 7 litrov
- Pomivanje posode: 6 litrov
- Čiščenje (prostorov, avta) 6 litrov
- Uživanje vode in kuhanje: 4 litre

³Primerjaj: Nussbaumer, Josef; Exenberger, Andreas; Neuner, Stefan: Unser kleines Dorf : Eine Welt mit 100 Menschen. Kufstein: IMT, 2009, S.63.

⁴Primerjaj: Nussbaumer, Josef; Exenberger, Andreas; Neuner, Stefan: Unser kleines Dorf : Eine Welt mit 100 Menschen. Kufstein: IMT, 2009, S.63.

⁵www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52730/wasserverbrauch, www.wvsb.at/Wasserverbrauch.htm#WC

⁶ZN so leta 2001 sprejeli Razvojne cilje tisočletja. To je spisek osmih razvojnih ciljev, ki jih je treba doseči po vsem svetu do leta 2015. Osrednjega pomena so: borba proti revščini, izobraževanje, zdravje in enakopravnost žensk. V zvezi z dostopnostjo pitne vode in sanitarij je zastavljen cilj prepoloviti število ljudi, ki tega dostopa nimajo.

⁷www.unesco.de/weltwasserbericht4_kernaussagen.html

⁸www.unesco.de/weltwasserbericht4_kernaussagen.html

⁹www.wvsb.at/Wasserverbrauch.htm#WC

>>> KAJ JE NEVIDNA VODA

Udeleženci se spoznajo s konceptom nevidne vode

1.korak: (10 min.)

Učitelj na tablo zapiše besedi »nevidna« in z udeleženci razpravlja o njenem pomenu. Po tem na tablo zapiše še besedo »voda« in spodbudi razmišljanje o besedni zvezi nevidna voda.

2.korak: (30 min.)

Udeleženci prejmejo učni list o »nevidni vodi«. V majhnih skupinah poskušajo opredeliti izraz in ga razložiti ob izdelkih (svinjski kotlet, avto, ipd.) v smislu, koliko vode so porabili pri proizvodnji izdelka. Definicije in razlage kratko napišejo na večje samolepilne lističe, ki jih kratko predstavijo

razvijanje opredelitve na podlagi primera

40 min.

delovni list „Nevidna voda“, kartice

v plenarnem delu in prilepijo na steno. Sledi sklep v katerem pojasnimo, da pojem nevidna voda lahko ustvari zmedo, saj v resnici pomeni otipljivo in izmerljivo vodo, ki jo porabijo za to, da naredijo nek izdelek. Skozi to tudi razložimo uporabo pojmov neposredna in posredna poraba vode.

Eno ali vse tri metode, ki so opisane v nadaljevanju, lahko učitelj uporabi za poglobljanje razumevanja pojava nevidne vode.

>>> PORABA VODE V PREHRAMBENI INDUSTRIJI

Udeleženci uporabijo koncept nevidne vode, tako da izračunajo porabo vode ob konkretnem izdelku.

Prvi korak:

Za pojasnitev in boljše razumevanje koncepta nevidne vode uporabimo praktičen primer.

Najprej na tablo zapišemo izdelke, ki so navedeni na delovnem listu „Preglednica porabe nevidne vode“ (brez števil). Udeleženci iz teh izdelkov sestavijo prigrizek/obrok in v skupinah (po dva do tri) razpravljajo, kako velika bi lahko bila poraba nevidne vode.

Drugi korak:

Udeleženci dobijo delovni list „Preglednica porabe nevidne vode“. V preglednici so navedene količine porabljene vode, tako da vsakdo lahko izračuna svojo približno porabo vode.

Udeležencem poleg tega p osredujemo še naslednje podatke: rezina kruha tehta približno 40 g, rezina sira približno 15 g, zrezek približno 10 g, ena banana približno 150 g.

V plenarnem delu udeleženci primerjajo porabo

računanje

30 min

učni list s preglednico porabe nevidne vode (preslikaj/natisni predlogo)

vode za posamezne prigrizke/obroke. Skupaj ugotavljajo, zakaj terjajo nekateri proizvodi toliko več vode kot drugi.

Na koncu seznanimo udeležence z dejanskimi količinami povprečne dnevne porabe nevidne vode na osebo v različnih deželah.

Dnevna poraba nevidne vode po osebi:¹

- Kitajska: 2934,2 litra (10 odstotkov uvožene)
- Nemčija: 3906,8 litra (68.8 odstotkov uvožene)
- Jemen: 2468,5 litra (75.7 odstotkov uvožene)
- Kolumbija: 3767,1 litra (19.9 odstotkov uvožene)
- Estonija: 4712,3 litra (51.7 odstotkov uvožene)
- Slovaška: 3657,5 litra (35.1 odstotkov uvožene)
- Avstrija: 4378,1 litra (68.4 odstotkov uvožene)
- ZDA: 7786,3 litra (20.2 odstotkov uvožene)
- Zambija: 2523,3 litra (9.8 odstotkov uvožene)
- Svetovno povprečje: 3794,5 litra¹²

⁷Vir: www.waterfootprint.org/?page=cal/waterfootprintcalculator_national

¹²www.waterfootprint.org/Reports/Report50-NationalWaterFootprints-Vol1.pdf

KAJ JE NEVIDNA VODA? IN: VODA V PROIZVODNJI HRANE

DELOVNI LIST „NEVIDNA VODA“

Včasih niti ne pomislimo na to, kje vse je voda prisotna. Ni vedno očitno, da je potrebna velika količina vode za proizvodnjo nekaterih dobrin. Dnevno potrošimo mnogo več vode, kot bi si sploh lahko predstavljali. Vode ne potrebujemo le za pitje, kuhanje, pranje in zalivanje rož, ampak tudi za proizvodnjo izdelkov. V takšnih postopkih voda izpari, se onesnaži ali porabi. Taki vodi rečemo nevidna voda, ker njena uporaba ni vidna na prvi pogled.

Vsak Avstrijec porabi dnevno okrog 4.377 litrov vode (varstvo okolja 08/03/2012). To je enako dvajsetim polnim kopalnim kadem. Več kot polovica vode, 68,4 odstotka, je uvožene. Temu rečemo vodni odtis. Prikazuje, koliko vode

porabijo ljudje in koliko proizvodnja izdelkov, neposredno in posredno. Vodni odtis dežele kot tudi posameznika lahko izračunamo, če uporabimo spletno stran www.waterfootprint.org.

V Avstriji k sreči ni pomanjkanja vode, v mnogih deželah, iz katerih uvažamo potrošne dobrine, pa je voda redka dobrina. Ne uvažamo na primer samo kave, ampak sočasno tudi ogromno vode, ki je potrebna za gojenje kave. Za skodelico kave je potrebnih okrog 140 litrov nevidne vode (Bavarsko deželno ministrstvo, 2009). Nevidna voda ni potrebna le v prehrani, temveč tudi za proizvodnjo oblačil, tehničnih naprav ali papirja.

Vir: Bayrisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit (Hrsg.) Virtuelles Wasser. Verstecktes Wasser auf Reisen. Informationen und Poster für die Umweltbildung. München, 2009.
UmweltSchutz: Österreich-Wasser Netto Importeur. Artikel 08/03/2012: www.umweltschutz.co.at/Wasserrussabdruck.283.0.html

PREGLEDNICA PORABE NEVIDNE VODE

hrana		potrošne dobrine			
1 kg kruha	1.300 litrov	1 skodelica kave	140 litrov	1 kg navadnega papirja	
1 kg sira	5.000 litrov	1 kozarec mleka	200 litrov		2.000 litrov
1 jajce	200 litrov	1 kg banan	859 litrov	1 kg recikliranega papirja	
1 kg sladkorja	1,500 litrov	1 kg jagod	276 litrov		20 litrov
100 g čokolade	225 litrov	1 hamburger	2,400 litrov	1 računalnik	20.000 litrov
1 kozarec pomarančnega soka		1 kg govedine brez kosti		1 mobilni telefon	3.000 litrov
	170 litrov		15.500 litrov	1 avto	400.000 litrov
1 kozarec jabolčnega soka		1 kg svinjine	4.,800 litrov	1 majica	2.700 litrov
	190 litrov	1 piščanec	3.900 litrov	1 kavbojke	11.000 litrov
1 skodelica čaja	30 litrov	1 pivo (0,5 l)	150 litrov	1 par usnjenih čevljev	8.000 litrov
1 skodelica kakava	100 litrov	1 vrečka čipsa	185 litrov		

Vir: www.aktiongrundwasserschutz.de/schulen/schulenvirtuelleswasser/wo-ist-virtuelles-wasser-drin
www.virtuelles-wasser.de/produktgalerie.html, www.waterfootprint.org

Vsi navedeni podatki so povprečni in se lahko nekoliko spreminjajo od preglednice do preglednice. Glede na število upoštevanih dejavnikov so končne številke lahko višje ali nižje od števil v tej preglednici. Drugi dejavniki, ki vplivajo na porabo vode, so še: posebne potrebe po vodi, področje, kjer sadje ali zelenjava raste, kakovost sistema oskrbe z vodo in še mnogi drugi.
V naslednji nalogi lahko vprašamo udeležence, odkod takšne razlike v številkah?

>>> KOLIKO VODE JE V ...

Udeleženci se seznaniijo z različnimi razsežnostmi porabe vode za izdelke vsakdanje rabe (posebej prehranske). To je začetno ozaveščanje in senzibilizacija udeležencev za trajnostno rabo virov.

Udeleženci se igrajo ugibanko. Skušajo ugotoviti, koliko nevidne vode vsebujejo izbrani izdelki. Najprej ločeno pripravimo dva kupčka kartic, tako da dobimo 27 kartic z izdelki in 27 s podatki o porabi vode.

Udeleženci oblikujejo krog, kartice so na sredini, premešane in obrnjene navzdol. Udeleženci imajo pet minut časa, da za vsak izdelek poiščejo pravi podatek o porabi vode. Mentor da znak in tako najavi začetek oz. konec igre. Pravilni pari kartic se odložijo na stran in začne se

 ugibanka

 30 min.

 tkartice z besedilom, „ugibanje porabe – izdelki“, štoparica

naslednji krog. Igro igrajo, dokler ne najdejo vseh parov.

Rešitve so na voljo na delovnem listu „Preglednica porabe nevidne vode“.

Nato se igra ovrednoti. Uporabimo naslednja vprašanja:

- Kaj vas je presenetilo?
- Kaj ste že vedeli?
- Kako bi lahko omejili našo porabo nevidne vode?

>>> NEVIDNA VODA V SLIKAH

Udeleženci se ukvarjajo z različnimi vidiki porabe vode za izdelke vsakdanje rabe. Podatke lahko predstavijo z grafičnimi prikazi.

Udeleženci prejmejo delovni list „Preglednica porabe nevidne vode“ in v majhnih skupinah izdelajo zanimive grafične in slikovne prikaze. Za izdelavo lahko izberejo katerekoli proizvode in primerjajo njihovo porabo vode. Možnosti so naslednje:

- stolpični grafi: en centimeter predstavlja deset litrov vode (treba je prilagoditi izbranemu izdelku)
- odgovarjajoče število veder (vode) za vsak izdelek (eno vedro predstavlja deset litrov)

Mentor pomaga udeležencem s predlogi za slikovno obliko. Za to uporabi www.google.at, zbirka slik „nevidna voda“.

 izdelava grafičnih prikazov

 30 min.

 delovni list „Preglednica porabe nevidne vode“, pisala, plakat, ravnila idr.

Slikovne prikaze razobesijo in predstavijo celotni skupini.

Potem razpravljajo o naslednjih vprašanjih:

- Kaj nas pritegne, če je informacija predstavljena slikovno? Ali vpliva na naše doživetje?
- S čim nas številke presenetijo?
- Kaj ste že vedeli?
- Kako bi lahko omejili našo porabo nevidne vode?
-

Namig za nadaljnje delo:

Udeleženci lahko pri matematiki vadijo pretvarjanje mer.

**PRESLIKAJ
/NATISNI
PREDLOGO**

KOLIKO VODE JE V ... UGIBANKA

1 KG KRUHA

1300 LITROV

1 KG SIRA

5000 LITROV

**1 KOKOŠJE
JAJCE**

200 LITROV

**1 KG
SLADKORJA**

1500 LITROV

225 LITROV

**1 SKODELICA
ČAJA**

30 LITROV

170 LITROV

190 LITROV

100 LITROV

140 LITROV

**1 SKODELICA
MLEKA**

200 LITROV

859 LITROV

**1 VREČKA
ČIPSA**

257 LITROV

2400 LITROV

**1 KG
BANAN**

150 LITROV

185 LITROV

**1
HAMBURGER**

2000 LITROV

20 LITROV

KOLIKO VODE JE V ... UGIBANKA

1 PIVO (0,5L)

**1 MOBILNI
TELEFON**

1 RAČUNALNIK

1 KAVBOJKE

**20.000
LITROV**

3000 LITROV

**400.000
LITROV**

1 AVTO

2700 LITROV

11.000 LITROV

1 MAJICA

8000 LITROV

15.500 LITROV

4800 LITROV

3900 LITROV

**1 KG NAVADNEGA
PAPIRJA**

**1 KG
JAGOD**

**100 G
ČOKOLADE**

**1 KOZAREC
JABOLČNEGA SOKA**

**1 KG RECIKLIRA-
NEGA PAPIRJA**

**1 SKODELICA
KAKAVA**

**1 PAR USNJENIH
ČEVLJEV**

**1 SKODELICA
KAVE**

**1 KOZAREC POMA-
RANČNEGA SOKA**

**1 KG
GOVEDINE**

1 KG SVINJINE

**1 KG
PIŠČANCA**

>>> PROIZVODNJA DOBRIN IN PORABA VODE

Udeleženci raziskujejo proizvodnjo hrane in drugih izdelkov vsakdanje rabe. Pri tem ugotavljajo povezave med velikimi količinami porabe vode v proizvodnji, razpoložljivimi vodnimi viri v državah proizvajalkah in okoljskimi ter zdravstvenimi problemi ljudi.

Seznanijo se tudi s pojmom „vodni odtis“ in razmišljajo o problemu uvoza vode iz dežel, kjer vode primanjkuje.

Priprava

Natisnemo pet zemljevidov vode (wasserwerke-sonneberg.de/v4/wasser/wissenswertes/wasser-weltweit.html) in pet zemljevidov sveta (e.g. www.mygeo.info/karten.html).

Prvi korak:

Na začetku se udeleženci razporedijo v pet skupin. Vsaka skupina se ukvarja z enim od proizvodov (bombaž, žito, kava, soja, paradižniki). (Če je število udeležencev manjše, se oblikujejo samo 4 skupine. V tem primeru se soja izpusti.)

Vsakdo v skupini dobi besedilo s podatki o svojem proizvodu. Poleg tega dobi vsaka skupina še zemljevid vode, na katerem so označene vodne razmere v deželah po svetu (glej zgornjo povezavo). Ker na zemljevidu vode niso označene državne meje, udeleženci dobijo še zemljevid sveta. Potem ko zberejo vse podatke (preberejo besedilo in pregledajo zemljevid vode), jih prenešajo na listno tablo, prvenstveno upoštevajoč:

- pogoje za gojenje rastline,
- dežele, ki gojijo rastlino in njihove vodne razmere,
- vplive na lokalno prebivalstvo,
- probleme v zvezi z okoljem.

Naslednja vprašanja lahko spodbudijo zanimivo razpravo, niso pa vsa vprašanja pomembna za vse skupine:

- Kje vaša rastlina/kultura raste?
- Kakšne podnebne razmere potrebuje?
- Kakšne so vodne razmere v državah, najpomembnejših pridelovalkah vaše kulture?
- Od česa je odvisna poraba vode za gojenje vaše kulture?
- Primerjaj različne dežele, ki gojijo vašo kulturo, glede na vodno bogastvo. Ali se te dežele med seboj s tega vidika razlikujejo?
- Kako lahko omejimo porabo vode za prehranske izdelke?
- Kakšen vpliv ima intenzivno kmetovanje na ljudi in okolje?

skupinsko delo, delo z besedilom,
izdelava plakata

110 min.

plakati in pisala, barvna pisala, pet zemljevidov vode, pet zemljevidov sveta, besedilo s podatki „Poraba vode v kmetijstvu“, prozoren lepilni trak, lepilni trak, delovni list „Vodni odtis“

Za oblikovanje plakata ni omejitev v ustvarjalnosti in domišljiji. Kasneje plakate predstavijo vsem in jih razstavijo.

Drugi korak:

Udeleženci razpravljajo na plenarnem delu: Kaj lahko zaključimo na podlagi zbranih dejstev? Katere ključne ugotovitve lahko iz tega izpeljemo?

Namigi za mentorje so navedeni spodaj:

- V deželah, kjer je malo vode, se proizvajajo dobrine za dežele, ki so bogate z vodnimi viri.
- Oskrba lokalnega prebivalstva s pitno vodo in vodo za gojenje osnovnih prehranskih kultur je zelo skromna.
- Veliko držav izvoznic trpi zaradi pomanjkanja vode. Ali je v skladu s trajnostnimi načeli, da se že tako omejene vodne vire izrablja za izvoz?
- Tako v deželah z veliko padavinami kot tistih z malo bi se moralo kmetijstvo prilagoditi danim okoljskim pogojem, ne pa gojiti istih kmetijskih pridelkov za prodajo na globalnem trgu vsepovsod.
- ltn.

Tretji korak:

Udeleženci se razporedijo v manjše skupine, po štiri do pet oseb. Vsaka skupina dobi razrezke delovnega lista „Vodni odtis“ (vendar niso razvrščeni tako, kot so natiskani) in skuša sestaviti dele besedila po ustreznem vrstnem redu, tako da postane besedilo smiselno.

Na plenarnem delu razpravljajo o vodnem odtisu. Nato lahko sledi razprava o naslednjih vprašanjih:

- Katere izdelke najraje kupujem? Ali je med njimi veliko uvoženih?
- Veliko nevidne vode se uporabi za proizvodnjo mesa. Kolikokrat na teden jem meso?

- Kaj bi se moralo zgoditi, da bi spremenil svoje navade?

Odgovori: „Vodni odtis“

„Vodni odtis je nadgradnja koncepta nevidne vode. Ocenjuje se, da je polovica od 5.000 litrov nevidne vode, ki jo porabimo, uvožene. Koncept vodnega odtisa želi ustvariti vodno ravnotežje med deželami. Temelji na zamisli, da sušne dežele ne bi smele izvažati toliko vode. Vendar pa prav te dežele gojijo kavo, riž ali bombaž z intenzivnim namakanjem. V tako imenovanih deželah v razvoju se ogromno vode, ki je primanjkuje lokalnim prebivalcem in njihovem kmetijstvu, porabi za proizvodnjo dobrin, ki se izvozijo v razvite dežele.“

www.planet-wissen.de/natur_technik/wasser/wasserversorgung/virtuelles_wasser.jsp

Različica

Mentor lahko omeni tudi koncept ekološkega odtisa. Udeleženci lahko izračunajo tudi, kolikšen je njihov lastni vodni odtis.

Na spletni strani www.waterfootprint.org je na voljo kratka in daljša različica izračuna vodnega odtisa v angleščini. Kratka različica upošteva poreklo, spol, prehrabene navade in prihodke, daljša pa tudi potrošnjo in življenjski slog (približno 20 min.).

Lahko se naredi tudi primerjava z namišljeno osebo, npr. iz Indije.

PROIZVODNJA DOBRIN IN PORABA VODE: VODNI ODTIS

Vodni odtis je nadgradnja koncepta

nevidne vode. Ocenjuje se, da je polovica od 5.000 litrov

nevidne vode, ki jo porabimo, uvožene. Koncept vodnega odtisa

želi ustvariti vodno ravnotežje

med deželami. Temelji na zamisli, da

sušne dežele ne bi smele

izvažati toliko vode. Vendar pa prav te dežele gojijo kavo, riž ali bombaž

z intenzivnim namakanjem. V tako imenovanih deželah v razvoju

se ogromno vode, ki je primanjkuje lokalnim prebivalcem in njihovem kmetijstvu,

porabi za proizvodnjo dobrin, ki se izvozijo v razvite dežele.

PROIZVODNJA DOBRIN IN PORABA VODE: PORABA VODE V KMETIJSTVU

BOMBAŽ

Danes si življenja brez bombaža ne moremo predstavljati. Ne samo obleke, tudi obveze in celo razstrelivo je izdelano iz bombaža. Najpomembnejše države, proizvajalke bombaža so: ZDA, Uzbekistan, Ljudska republika Kitajska, Indija, Turčija, Brazilija in Pakistan. Bombaževca je zelo zahteven, rabi veliko sonca, vodo in stabilne visoke temperature.

Za pridelavo enega kilograma bombaža se v povprečju porabi 9.300 litrov vode, za nadaljnjo predelavo v oblačila in druge proizvode pa je potrebna še dodatna voda. Razen tega ima veliko dežel težave, ker voda izhlapi, preden jo rastlina lahko vsrka. Vodne cevi, po katerih voda priteka na polja, pogosto puščajo in dragocena voda se izgubi na poti (kar se ne dogaja le na bombažnih poljih, ampak povsod, kjer polja umetno zalivajo).

Medtem ko v Indiji polovico potreb po vodi zagotovijo padavine, je na mnogih drugih bolj sušnih področjih, kot npr. v Uzbekistanu, Egiptu ali Turčiji, potrebno dodatno namakanje. Da bi to omogočili, črpajo vodo iz jezer in rek ali zemlje. Pretirana poraba vode povzroča izsuševanje rek in jezer ali zniževanje vodostaja. Takšen primer je v Uzbekistanu, kjer so uporabljali vodo iz Aralskega morja za namakanje bombažnih polj. Jezero se je skrčilo na manj kot polovično velikost in se deloma spremenilo v slano puščavo. S tem je veliko ribičev in kmetov izgubilo vir preživetja in danes so brez dela.

Bombaž ne more rasti v Avstriji, Nemčiji, Sloveniji in Estoniji, zato ga je treba v celoti uvažati. Ker vemo, koliko bombažnih oblačil se proda v Avstriji, je tudi jasno, kako velike količine vode se pri tem uvozijo.

Drug problem pri gojenju bombaža je uporaba kemikalij in gnojil. Ta naj bi pomagala v borbi proti škodljivcem ali pri odstranjevanju listov z rastlin, da jih lažje strojno oberejo. Pesticidi gredo v zemljo, od tam pa v podtalnico in naprej v bližnje reke. Množična uporaba strupenih pesticidov in insekticidov nima negativnih vplivov samo na okolje, temveč tudi na zdravje okoliškega prebivalstva.

Viri:

- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser versteckt im Einkaufskorb. Für die Sekundarstufe 1. Band 74. Bonn, 2008
- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser. Band 75. Weniger Wasser im Einkaufskorb. Bonn, 2011.
- Bayrisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit (Hrsg.): Virtuelles Wasser. Verstecktes Wasser auf Reisen. Informationen und Poster für die Umweltbildung. München, 2009.
- www.modeaffaire.de/magazin/hintergrundartikel/bio-baumwolle-wasserverbrauch/
- www.oeko-fair.de/kleiden-schmuecken/baumwolle/verwendung3

PROIZVODNJA DOBRIN IN PORABA VODE: PORABA VODE V KMETIJSTVU

ŽITO

Žito raste na vseh celinah, čeprav pogoji za rast niso povsod enaki. Med države, ki pridelajo največ žita, uvrščamo ZDA, Kitajsko, Indijo, Rusijo, Francijo in Avstralijo. Povprečna poraba vode za pridelavo kilograma žita znaša povsod po svetu 1.826 litrov. Vendar pa se v državah, kot na primer Avstrija, Nemčija ali Francija, ki so zaradi zmerne podnebja dovolj obdarjene s padavinami, porabi za pridelavo žita mnogo manj vode. Gojenje žita je v takih državah mogoče brez dodatnih ukrepov. V drugih državah, kot na primer v Avstraliji, Iranu ali na Kitajskem pa je gojenje mogoče le s pomočjo namakanja. Na področjih z majhnimi vodnimi zalogami, kjer se vodni viri intenzivno izrabljajo, pa gojenje žita povzroča izsuševanje rek in jezer ter nižanje podtalne vode. Pogosto to pomeni, da okoliškemu prebivalstvu ostaja premalo vode za uživanje in kmetovanje.

Žito se uvaža in izvažata po celem svetu. Avstrija in Nemčija na primer uvažata dodatne količine žita, četudi ga sami pridelata ogromno, nekaj pa ga celo izvozita. Poleg tega, da je žito pomembno osnovno živilo v prehrani ljudi, igra pomembno vlogo tudi v živinoreji, saj prehranjuje ogromno število krav, prašičev in kokoši. Med drugim tudi

zato strokovnjaki pozivajo k spremembi prehranskih navad: „žito namesto mesa“ v borbi proti pomanjkanju vode na našem planetu.

Tako imenovano biogorivo, ki se proizvaja iz rastlin, se lahko proizvede tudi iz žita (poleg soje, oljne repice, koruze in sladkorja). Zaradi naraščajočih potreb po žitu za proizvodnjo goriva, potrebujemo ogromne površine dodatne zemlje. Tako vodo kot obdelovalno zemljo pa potrebujejo za preživetje tudi lokalni prebivalci, zato jih povečana proizvodnja neposredno prizadene. Seveda pa razmere niso v vseh deželah enake.

Viri:

- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser. Band 75. Weniger Wasser im Einkaufskorb. Bonn, 2011.
- Bayrisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit (Hrsg.): Virtuelles Wasser. Verstecktes Wasser auf Reisen. Informationen und Poster für die Umweltbildung. München, 2009.
- www.fao.org
- www.statistik.at

KAVA

Kava je ena od dobrin, ki pušča zelo velik vodni odtis. Za kilogram kave je potrebno 21.000 litrov vode, kar pomeni 140 litrov za eno samo skodelico kave.

Kavni grmi rastejo v tropskih in subtropskih pokrajinah našega planeta, najraje na visokih tropskih planotah. Potrebujemo povprečno temperature med 18 in 25 stopinj Celzija, dobro zemljo, veliko namakanja in kar najmanj neposredne sončne svetlobe.

Najpomembnejše države pridelovalke kave so: Brazilija, Vietnam, Indonezija in Kolumbija (leta 2010). Avstrijska in nemška kava je uvožena večinoma iz Vietnama, sledi pa mu Brazilija. V večini pokrajin je za pridelavo kave dovolj padavin, tako da ni negativnih posledic, tj. lokalnega pomanjkanja vode.

Vendar pa raste kava, zlasti v Braziliji, tudi v nižjih in bolj suhih pokrajinah, kjer je potrebno namakanje, kar negativno vpliva na lokalno oskrbo z vodo. Poleg tega potrebujejo kavovci na monokulturnih plantažah več vode, ker so pogosto izpostavljeni neposredni sončni svetlobi.

S premišljeno izbiro izvora kave lahko potrošniki vplivajo na svoj osebni vodni odtis.

Vrsta kavnega zrnja nam tudi nekaj pove o porabi vode. Na primer vrsta kave Arabica, ki prihaja iz višjih leg, zahteva manj vode in raste večinoma brez namakanja. Vrsta Robusta iz nižjih leg pa potrebuje veliko vlage in jo je treba zalivati pogosteje.

Večino kave popijejo v razvitih državah. Pri potrošnji kave so Avstriji s povprečno porabo osmih kilogramov po osebi – to je približno tri skodelice na dan – evropski prvaki. Izjema je Brazilija, ki ne samo pridelava in izvozi največ kave, ampak je tudi ogromno potroši. Brazilija je drugi največji kavni trg, takoj za ZDA.

Viri:

- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser. Band 75. Weniger Wasser im Einkaufskorb. Bonn, 2011.
- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser versteckt im Einkaufskorb. Band 73. Bonn, 2008
- www.uni-oldenburg.de/fileadmin/user_upload/biologie-geoumwelt/zenario/Abschlussarbeiten/Puenjer_BA_2011.pdf
- www.kaffeeteeverband.at
- www.fao.org

PROIZVODNJA DOBRIN IN PORABA VODE: PORABA VODE V KMETIJSTVU

SOJA

Največ z beljakovinami bogate soje raste v Braziliji, na področju, velikem kot Francija in Portugalska skupaj. Država pridelava vsako leto, večinoma na jugu in vzhodu, 58 milijonov ton soje in je več kot polovico izvozi na Japonsko, Kitajsko in v Evropo. Tudi njeni sosedji, Argentina in ZDA, sta pomembni pridelovalki soje.

Soja se večinoma uporablja kot živalska krma, kar pomeni, da že sama pridelava krmila zahteva ogromno vode. Pridelava enega kilograma govedine na primer zahteva 15.500 litrov vode. Od tega se 15.300 litrov vode porabi samo za krmo, iz česar sledi, da se s sojo izvozijo ogromne količine vode.

Četudi po zakonih Evropske unije pri nas ne smemo gojiti gensko spremenjene soje, uvozimo leto za letom tone gensko spremenjenega sojinega zrnja za živalsko krmo. Prednost gensko spremenjenih vrst je, da so odporne tudi na najbolj agresivne vrste pesticidov, ki sicer uničijo katerokoli drugo rastlino. Kadar uporabijo takšne pesticide, kot na primer na južnoameriških plantažah, preživijo zgolj sojine rasline in pesticidi.

Strupeni pesticidi pronikajo v zemljo in pridejo do podzemnih vod, kar ima lahko težke posledice za okolje in ljudi, ki zastrupljeno vodo uporabljajo.

Poleg neverjetnih 290.000 milijard litrov vode, ki se vsako leto porabijo za pridelavo soje, je sporna tudi uporaba zemlje, saj posekajo ogromna področja deževnega gozda, da naredijo prostor za pridelovanje soje. Razen tega lokalni kmetje ne morejo tekmovati z velikimi kmetijskimi korporacijami.

Viri:

- Bayrisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit (Hrsg.): Virtuelles Wasser. Verstecktes Wasser auf Reisen. Informationen und Poster für die Umweltbildung. München, 2009.
- www.wwf.de/themen-projekte/landwirtschaft/produkte-aus-der-landwirtschaft/soja/
- www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/Publikationen-PDF/WWF-Studie_Sojaboom_in_deutschen_Staellen.pdf

PARADIŽNIKI

Danes lahko paradižnike kupujemo skozi celo leto. Pozimi jih moramo uvažati iz toplih področij, kajti paradižniki potrebujejo veliko toplote in sonca, da dozori. Veliko paradižnika prihaja iz Almerie, majhne pokrajine v južni Španiji, ki je postala evropski rastlinjak. Ta, nekoč ena najrevnejših španskih pokrajin, se zdaj lahko pohvali z najvišjim prihodkom na prebivalca. Vendar pa za to plača ceno. Kilometre daleč se ne vidi nič, razen plastičnih rastlinjakov – Almeria je postala ocean plastike. Za gojenje paradižnikov v tej topli in suhi pokrajini je potrebno namakanje, kar zahteva vse globlje vrtine, da dosežejo izginjajočo podtalnico. Posledice za okolje so velikanske. Razmišljali so o nadvse neverjetnih projektih, kako bi iz drugih krajev v državi pripeljali vodo v Almerio.

Obiranje in pakiranje plodov večinoma opravljajo afriški priseljenci, ki delajo pod prekernimi pogoji, brez pravic in za nizko plačilo.

Paradižniki v pločevinki, paradižnikova mezga in kaša prav tako večinoma prihajajo iz južnih pokrajin z malo padavinami.

Paradižniki iz srednje Evrope zahtevajo mnogo manj vode kot tisti iz toplejših dežel pridelovalk blizu Sredozemskega morja, kot sta Italija in Španija.

Nizozemski paradižniki rabijo na primer le deset litrov vode na kilogram, medtem ko potrebujejo tisti iz južne Španije 85 litrov, iz Egipta pa 230.

V Apuliji, v južni Italiji se porabi za gojenje paradižnikov več podtalne vode, kot je sprejemljivo za okolje. Posledica tega je vdor slane vode v podzemne vodne cevi. V severni Italiji pa je več padavin in paradižniki se zalivajo po naravni poti.

Paradižniki iz Nemčije in Avstrije, ki jih kupujemo pozimi, so običajno iz rastlinjakov, ki potrebujejo veliko energije za grejte in svetlobo, kar povzroča večji izpust CO₂.

Viri:

- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser. Band 75. Weniger Wasser im Einkaufskorb. Bonn, 2011.
- Vereinigung Deutscher Gewässerschutz e.V.: Virtuelles Wasser versteckt im Einkaufskorb. Band 73. Bonn, 2008

VODA – OMEJEN VIR

„Povsod po svetu se je med leti 1930 in 2000 poraba vode povečala za šestkrat. Vzroka sta trikratno povečanje svetovnega prebivalstva in dvakrat povečana povprečna poraba vode na osebo. Od leta 2000 svetovno prebivalstvo narašča za okrog 79 milijonov letno. V sklopu gospodarske rasti, naraščajoče urbanizacije in širitve potrošniško intenzivnega življenjskega sloga rast prebivalstva povečuje porabo vode za 50 do 64 milijard kubičnih metrov na leto. Upoštevajoč prostorsko in časovno nihanje razpoložljive vode, naraščajoča potrošnja vode povzroča, da je na številnih proizvodnih področjih primanjkuje. Pomanjkanje postane očitno, ko se vodotoki znižajo, jezera posušijo in raven podzemnih voda pade v številnih krajih. Vzporedno z naraščajočo porabo se zaloge pitne vode krčijo tudi zaradi podnebnih sprememb in onesnaževanja. Po UNESCO-vih ocenah v reke, jezera in morja dnevno

odvržemo okrog dva milijona ton odpadkov. Hkrati se ocenjuje, da globalno proizvedemo okrog 1.500 km³ odplak. Če predvidevamo, da en liter odplak potencialno onesnaži osem litrov pitne vode, lahko s trenutnimi odplakami na globalni ravni onesnažimo okrog 12.000 km³ vode. Istočasno pa po UNESCO-vih podatkih o deželah v razvoju več kot 80 odstotkov odpadne vode izteče v reke, jezera in morje neprečiščene.

Najslabši scenarij predvideva, da bo do sredine tega stoletja sedem milijard ljudi v 60 državah prizadetih zaradi pomanjkanja vode, v najboljšem primeru pa 2 milijardi v 48 državah. Kljub omejeni razpoložljivosti vode se nekateri varčevalni ukrepi, na primer boljši namakalni postopki, gojenje primernih kultur, pazljivo potrošniško ravnanje in izogibanje uporabi pitne vode v kmetijstvu, še vedno ne izvajajo.⁸

⁸Vir: www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52730/wasserverbrauch

>>> IGRA „BOGATI, REVNI IN VODA“

Udeleženci spoznajo povezave med številom prebivalstva, prihodki, dostopom do pitne vode in sanitarijami. Naučijo se razumeti in predstaviti navedene statistične spremenljivke na preprost način.

Igra je mogoča, če je v skupini najmanj 10 udeležencev. Najbolje je, če je v skupini 20 ali več udeležencev. Igra „Bogati, revni in voda“ omogoča, da se poenostavljeno prikaže in nauči razumeti statistične podatke o svetovnem prebivalstvu, razporeditvi prihodkov, ter dostopu do pitne vode in sanitarij.

Priprava

Za prvi in drugi korak napišemo na liste papirja imena celin (vsako celino na svoj list): Afrika, Azija, Evropa (skupaj z Rusko federacijo), Latinska Amerika in Karibi, Avstralija in Oceanija, Severna Amerika. Za tretji in peti korak napišemo imena naslednjih področij, vsako na svoj list papirja: razvite države, Latinska Amerika in Karibi,

 Igra

 50 min.

 listi papirja, toliko čokoladk (če mogoče iz pravične trgovine), kolikor je udeležencev, delovni list „Podatki za igro: Bogati, revni in voda“

Azija (vključno z Rusijo), Afrika in Oceanija.

Izvedba

Na začetku igre udeležence seznanimo o vsebini in namenu igre. Nato jih prosimo, da ocenijo razporeditev posameznih spremenljivk (število prebivalcev, prihodek, dostop do pitne vode, dostop do sanitarij) po celinah/področjih (glej druge korake). Na predlogi so podatki, ki predvidevajo različno število udeležencev (10, 15, 20, 25 in 30). Če je število udeležencev drugačno, je treba odstotke pri posamezni spremenljivki izračunati, upoštevajoč število prisotnih udeležencev. Da bi olajšali začetek igre, je priporočljivo v vsakem krogu začeti z zahodno Evropo, ker imajo udeleženci o tem največ znanja.

Prvi korak: Razporeditev prebivalstva po svetu

Liste z imeni kontinentov, ki smo jih pred tem pripravili, razporedimo po sobi. Celotna skupina oz. vsi udeleženci predstavljajo celotno svetovno prebivalstvo, to je 100 odstotkov.

Udeleženci ocenijo, kako je svetovno prebivalstvo razporejeno po celinah in se postavijo k posameznim „celinam“ sorazmerno z domnevnim številom prebivalcev te celine. Potem jih vprašamo, če se jim zdi takšna razporeditev pravilna. Če se jim ne zdi, o tem razpravljajo in razpored popravijo. Pozneje jim posredujemo prave podatke o razporeditvi, tako kot je navedeno na predlogi „Bogati, revni in voda“.

V nadaljevanju jim damo priložnost, da povedo, kaj o takšni razporeditvi menijo (kaj jih preseaneča ipd.). Udeleženci ostanejo na svojih mestih in so predstavniki svojih celin.

Drugi korak: Razporeditev svetovnega dohodka

Udeleženci morajo uganiti, kako je svetovni dohodek (v tem primeru je izmerjen na podlagi BDP) razporejen med različnimi celinami. Čokoladke (po ena na udeleženca) predstavljajo 100 odstotkov svetovnega dohodka in udeleženci jih po svojih domnevah razporedijo po posameznih celinah.

Po kratkem preverjanju, ali se vsi strinjajo, jih seznanimo z dejansko razporeditvijo dohodka (glej delovni list „Bogati, revni in voda“ in udeleženci v skladu s pravimi podatki razpored popravijo. Udeležence prosimo, da odprto izrazijo ugotovitve in občutke ob neenakosti, ki so jo osebno začutili ob razporeditvi svetovnega dohodka (možni so odzivi, kot npr. zahteve, jeza in drugo). Sledi kratka razlaga bruto domačega proizvoda –BDP. Podatki so na voljo v nadaljevanju spodaj.

Tretji korak: dostop do čiste pitne vode

Udeleženci ocenjujejo, koliko ljudi na posamezni celini/področju nima dostopa do čiste pitne vode. Zaradi podatkov, ki jih imamo na voljo, je to pot razporeditev celin nekoliko drugačna (razvite dežele skupaj, Rusija kot del Azije), kar na kratko razložimo. Udeleženci ocenijo v odstotkih, koliko ljudi na posamezni celini/področju nima dostopa do pitne vode. Številke zabeležijo na list vsake celine/področja. Po kratki razpravi, ali vsi soglašajo z razporeditvijo, jim povemo prave rezultate z delovnega lista „Bogati, revni in voda“ in udeleženci ocene popravijo.

Udeleženci izrazijo svoje mnenje o rezultatih.

Četrty korak: čista pitna voda – refleksija in ovrednotenje

Udeležence vprašamo, kaj so po njihovem mnenju glavni razlogi, da ljudje nimajo dostopa do čiste pitne vode. Naslednje vprašanje se lahko nanaša na dostop do pitne vode v Afriki: Ali menite, da so ti problemi enako pereči v celotni Afriki ali obstajajo področja, kjer so problemi z vodo še hujši? Vprašamo lahko tudi, ali obstajajo razlike med mestnim in kmečkim okoljem.

Leta 2008 na svetu ni imelo dostopa do čiste pitne vode okrog 880 milijonov ljudi (zadnji dostopni podatki). To je 13 odstotkov svetovnega prebivalstva. V zadnjih 10 do 12 letih se je glede tega veliko spremenilo, zlasti v Indiji in na Kitajskem.

Med razpravo je treba poudariti, da razpoložljivost pitne vode tudi znotraj posamezne celine ni povsod enaka. V severni Afriki nima dostopa do pitne vode le osem odstotkov ljudi, medtem ko je takih ljudi v podsaharski Afriki 40 odstotkov. Dostop do pitne vode je v mestih boljši kot na podeželju (v Oceaniji v mestih nima dostopa le osem odstotkov, medtem ko na podeželju 63 odstotkov).⁹

Poudarimo tudi, da ne gre le za pomanjkanje vode. Dosegljivost vode preprečuje tudi slaba infrastruktura (vodovodna napeljava, črpalke, vodni zbiralniki idr.).

In dalje, gospodarsko razvite dežele se lahko poslužijo vodnih virov v drugih državah in uvažajo vodo v obliki nevidne vode.

Peti korak: dostop do sanitarij

Enako kot v tretjem koraku se lahko obravnava dostop do sanitarij. V razpravi naj udeleženci razmišljajo tudi o tem, zakaj je dostop do sanitarij tako zelo pomemben (čista pitna voda in odsotnost sanitarij sta glavna razloga za visoko smrtnost otrok in številne bolezni).

Podatki o BDP za mentorje

Bruto domači proizvod (BDP) je splošno uveljavljeno merilo za prikaz gospodarske uspešnosti neke države in vključuje vse proizvode in storitve v nacionalnem gospodarstvu.

Ekonomski uspeh in blagostanje

Veljavnost BDP, kar zadeva blagostanje in kakovost življenja prebivalstva znotraj nacionalnega gospodarstva, nima prave teže, če se ne upošteva naslednjih dejavnikov ali se jih upošteva le površno.

⁹Nadaljnji statistični podatki in njihova razlaga so na voljo na spletni strani: www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52696/trinkwasser-und-sanitaereinrichtungen

- Siva ekonomija
- Neplačano delo (oskrba družine, gospodinjstvo delo, hišna popravila, otroško varstvo in oskrba starejših, prostovoljno delo idr.)
- Dohodek in delitev dobrin
- Državni sistem socialne varnosti (državna pokojnina, zdravstveno zavarovanje, različna nadomestila in dodatki)
- Drugi dejavniki, kot na primer: socialni mir, kakovost zraka, rekreacijske površine
- Upravljalne odločitve v gospodarstvu in posle-

dice teh odločitev za okolje

Dejavniki, ki povečujejo BDP in HDI (Human Development Index/ Indeks človekovega razvoja) v razvitih državah, so stroški za varstvo otrok in oskrbo starejših, za zdravstvene posege, poplave, nesreče idr.

Še en vidik, ki v igri ni upoštevan, je vprašanje delitve dohodka znotraj celin ob upoštevanju družbenega konteksta – med bogatimi in revnimi znotraj posamezne države ali med državami posamezne celine.

ŠTEVILO PREBIVALCEV

Celine	Število v milj.	%	10 UD	15 UD	20 UD	25 UD	30 UD
Evropa in Rusija	740,00	10,37	1	2	2	3	3
Severna Amerika	352,00	4,93 0	1	1	1	1	1
Latinska Amerika in Karibi	606,00	8,49	1	1	2	2	3
Azija	4.302,00	60,27	6	9	12	15	18
Afrika	1.100,00	15,41	2	2	3	4	5
Avstralija in Oceanija	38,00	0,53 0	0	0	0	0	0
svet	7.138,00	100	10	15	20	25	30

Quelle: vom 29.07.2014 (bezogen auf Mitte 2013) www.weltbevölkerung.de/datenreport

SVETOVNI DOHODEK (NA PODLAGI BDP-JA)

Celine	Znesek v \$	%	10 UD	15 UD	20 UD	25 UD	30 UD
Evropa in Rusija	21.987,00	30,74718	3	5	6	8	9
Severna Amerika	16.831,00	23,5369	2,5	4	5	6	7
Latinska Amerika in Karibi	5.614,00	7,85076	1	1	1	2	2,5
Azija	23.528,00	32,90215	3,5	5	7	8	10
Afrika	1.880,00	2,62904	0	0	1	1	1
Avstralija in Oceanija	1.669,00	2,333972	0	0	0	0	0,5
svet	71.509,00	100	10	15	20	25	30

Quelle: vom 22.11.2012 (bezogen auf 2011) www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/index.htm

KOLIKO ODSOTKOV SVETOVNEGA PREBIVALSTVA NIMA DOSTOPA DO PITNE VODE?

Celine	%	
Razvite dežele	1,00 %	vsak 100.
Latinska Amerika in Karibi	6,00 %	vsak 17.
Azija (in CIS ¹⁰)	9,5 %	vsak 10.
Afrika	32,30 %	vsak 3.
Oceanija	44,00 %	vsak 2.
svet	11,00 %	vsak 9.

KOLIKO ODSOTKOV SVETOVNEGA PREBIVALSTVA NIMA DOSTOPA DO VARNIH IN ČISTIH SANITARIJ?

Celine	%	
Razvite države	4,00 %	vsak 25.
Latinska Amerika in Karibi	18,00 %	vsak 5,5.
Azija (in CIS)	41,80 %	skoraj vsak 2,5.
Afrika	60,00 %	skoraj vsak 2.
Oceanija	64,00 %	skoraj vsak 1,5.
svet	36,00 %	skoraj vsak 3.

Pomanjkanje/odsotnost varnih in čistih sanitarij pomeni, da si več hiš deli isto stranišče, da ljudje niso zaščiteni pred stikom z iztrebki ali stranišč sploh nimajo.

Vir: WHO/Unicef: Progress on Drinking Water and Sanitation, 2013 update - Zahlen bezogen auf 2011

¹⁰ Commonwealth of Independent States – združenje bivših sovjetskih republik. Op. prev.

>>> POMANJKANJE VODE V MOJEM ŽIVLJENJU

Udeleženci se vživijo v situacijo osebe, ki ima na voljo le zelo malo vode za življenjske potrebe.

Učijo se vživljanja v drugo osebo.

 ustvarjalno delo

 30 min

 barvna pisala, plakati idr

Udeleženci bodisi sami ali v skupinah razmišljajo o naslednjih vprašanjih:

- Kakšne bi bile posledice, če bi imeli na voljo le zelo majhne količine vode?
- Kaj bi to pomenilo za moje vsakdanje življenje?

Udeleženci razmislijo o svoji neposredni in posredni potrošnji vode. Naredijo miselni

vzorec, plakat s piktogrami, pišejo dnevnik, napišejo časopisni članek ali ustvarijo sliko.

Opomba: glede na predhodno znanje in zanimanja udeležencev, ki jih je ob začetnih nalogah že nekoliko spoznal, eno od dejavnosti lahko izbere mentor.

>>> VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA?

Udeleženci se ukvarjajo s problemom vode kot tržnega blaga ali človekove pravice na primeru embalirane vode.

 film, razprava, igra vlog

 145 min.

 lepilni trak za označanje črte, svetovni splet, projektor in zvočnik, kartice z vlogami

Prvi korak: moja potrošnja vode v plastenkah (15 min.)

V prostoru naredimo z lepilnim trakom črto. Udeleženci razmišljajo, koliko pijače v plastenkah zaužijejo v enem mesecu. Potem jih prosimo, da se postavijo vzdolž črte. Črta označuje količino od nič do 30 plastenk, z razponom po pet. Ko vsi udeleženci stojijo na črti, vsakdo razloži, zakaj uporablja pijačo v plastenkah (na potovanjih, kjer ni na voljo druge pijače, različne brezalkoholne pijače, na izletih idr.). Udeleženci zabeležijo razloge na tablo.

Drugi korak: „Zgodba vode v plastenki“ (30 min.)

Udeleženci si skupaj ogledajo film „Zgodba vode v plastenki“ v angleškem jeziku:

www.storyofstuff.org/movies-all/story-of-bottled-water

Na voljo so podnapisi v različnih jezikih. Na desni strani ekrana je oznaka podobna zobatemu kolescu. Če jo pritisneš, se pojavijo podnapisi v več jezikih.

Po ogledu filma sledi razprava o naslednjih vprašanjih:

- Kako vam je bil film všeč?
- Kaj je bilo za vas novega? Kaj ste že vedeli?
- Ali vas je kaj posebej presenetilo?
- Zakaj so ljudje sploh začeli kupovati vodo v plastenkah?
- Ali Annie govori le o lokalnih problemih v ZDA ali globalnih? Če govori o globalnih, kateri so to?
- Za kaj se bori? Kaj je namen filma?
- Kakšne rešitve ponuja?

Tretji korak: Plenarna razprava o temi: „Voda: tržno blago ali človekova pravica“ (100 min.)

Razvije se plenarna razprava o temi „Voda: tržno blago ali človekova pravica“, s poudarkom na svetovni industriji embalarane vode. Na podlagi štirih vsebinskih sklopov se osvetlijo različni pogledi na embalarano vodo:

- Zakaj se je embalarana voda sploh pojavila? Ali je uporaba embalarane vode smiselna ali ne?
- Kaj je z načelom trajnosti?
- Kako pomagajo ali škodujejo družbe, ki proizvajajo plastenke, lokalnemu prebivalstvu?
- Komu pripada voda? Ali je javna dobrina ali (zgolj) tržno blago?

Na koncu razprave udeleženci predstavijo končno stališče do vprašanja: Komu pripada voda? Ali je javna dobrina/človekova pravica ali (zgolj) tržno blago?

Udeleženci se razdelijo v pet skupin in vsaka prevzame eno od vlog: moderator, predstavnik trgovske družbe, okoljevarstvenik, zagovornik človekovih pravic, strokovnjak za vodo. Vsaka skupina prejme opis vloge z vprašanjem in različnimi argumenti.

Skupina ima na voljo 40 minut, da prebere besedilo, pripravi vsebine in argumente ter da se pripravi na igro vlog.

(Za poenostavitev: Kartice, na katerih so napisane izjave posameznih vlog, lahko udeleženci izrežejo in uredijo v skladu s posameznim sklopom)

Vsaka skupina izbere po enega predstavnika, ki bo sodeloval v razpravi in določijo se pravila razpravljanja. Kot opomnik se jih lahko tudi napiše na tablo.

Med celotno razpravo veljajo naslednja pravila:

- Nikogar se ne sme prekinjati.
- Vsakdo spoštljivo posluša druge.
- Na argumente drugih se odziva.
- Med razpravljalci mora vladati spoštljiv odnos.

Moderator začne razpravo o štirih vprašanjih. Po vsaki zaključeni vsebini se lahko „igralca“ zamenja z drugim članom skupine. Gledalci spremljajo razpravo in si beležijo pripombe na naslednja vprašanja:

- Ali igralci prepričljivo igrajo svoje vloge?
- Katere argumente so izpostavili?
- Ali so argumenti prepričljivi?
- Ali oseba jasno izraža svoje interese?
- Ali se udeleženci odzivajo na argumente drugih?

Po panelni razpravi sledi kratka refleksija na naslednja vprašanja:

Igralci:

- Ali se je bilo težko vživeti v vlogo?
- Kako ste se počutili v svoji vlogi?
- Ali bi se s to vlogo lahko poistovetili?

Gledalci:

- Ali so bili igralci v svojih vlogah prepričljivi?
- Kateri argumenti so bili prepričljivi?
- Ali so se udeleženci odzivali na argumente drugih?

Splošni zaključki:

- Kakšno je tvoje osebno stališče do problema?
- Kakšne možnosti za ukrepanje vidiš?
- Kakšno povezavo vidiš med panelno in uvodno razpravo na začetku vaje (zavzemanje položajev na črti)?

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA: MODERATOR

MODERATOR

Si moderator panelne razprave. Tvoja naloga je, da pozdraviš vse udeležence na odru in občinstvo. Uvodoma moraš predstaviti temo Voda – tržno blago ali človekova pravica. O njej se bo razpravljalo, izhajajoč iz globalnega trgovanja z embalirano vodo. Potem predstaviš goste na odru. S kratkim opisom vsebine pomagaš gostom začeti razpravo. Tvoja naloga je, da vodiš razpravo, sprašuješ in paziš, da lahko vsi gostje izrazijo svoje mnenje. Na koncu razprave prosiš goste, da povedo zaključno mnenje kot odgovor na naslednja vprašanja: Komu pripada voda? Ali je voda človekova pravica ali tržno blago? Kdo je lastnik vode?

Med razpravo naj se osvetlijo različni vidiki embalirane vode. V vlogi moderatorja moraš poiskati vprašanja o naslednjih vsebinah:

- Zakaj sploh imamo vodo v plastenkah? Je to smiselno ali ne?
- Kaj je s trajnostnostjo?
- Kakšne koristi ali škodo prinaša industrija plastenk lokalnemu prebivalstvu?

Uvod v panelno razpravo

Voda je ena od najdragocenejših naravnih dobrin, ker je nepogrešljiva za življenje in nenadomestljiva. Zato je eden največjih problemov, da je v današnji družbi voda postala redek in sporen naravni vir. Po zadnjih ocenah ZN bo svetovno prebivalstvo do sredine stoletja poraslo za okrog dve do tri milijarde. Organizacija ZN za kmetijstvo in prehrano (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO) predvideva, da se bo do leta 2050 potreba po vodi dvignila za 20 odstotkov. Pri tem bo število prebivalcev najbolj naraslo prav na področjih, kjer že zdaj trpijo pomanjkanje vode.

Čista voda po svetu ni enakomerno razporejena. 60 odstotkov vse čiste vode se nahaja v desetih državah (večinoma v ZDA, Rusiji in Braziliji). Poleg tega se izdelki za dežele, ki so bogate z vodnimi viri, proizvajajo v deželah, kjer je pomanjkanje vode. Globalizacija vodi v vsesvetovno odvisnost in povečevanje socialne nepravčnosti.

Svetovno prebivalstvo je vse bolj v porastu, medtem ko voda postaja vse bolj redka dobrina. Multinacionalne družbe, kot so Nestlé, Danone, Coca Cola in Pepsi ponujajo vodo iz pipe v embalaži (steklenicah/plastenkah). V bogatih deželah te družbe poudarjajo zdravilne učinke svoje vode. Še več, trdijo, da je njihova voda pomembna za revne dežele, ker jih ščiti pred boleznimi. Nekateri pravijo, da te multinacionalne družbe ljudem vodo kradejo. Korporacije pa se branijo, da le ljudem po svetu zagotavljajo varno pitno vodo.

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA: STROKOVNJAK

MEDNARODNI STROKOVNJAK ZA VODO

Kot strokovnjak med drugim zagovarjaš tudi stališča vlade, za katero delaš kot svetovalec. Po eni strani trgovske družbe zagotavljajo delovna mesta, po drugi strani pa mora vlada ščititi pravice državljanov, na primer pravico do vode. Hkrati veš, da vlade v različnih državah po vsem svetu vlagajo le malo v razvoj vodne infrastrukture. Vzrok za to je pomanjkanje denarja. Tvoja naloga je, da pokažeš poti in načine, kako bi lahko učinkovito upravljali z dragocenim „modrim zlatom“.

V pomoč pri iskanju argumentov ti ponujamo naslednja vprašanja:

- Zakaj sploh imamo vodo v plastenkah? Je to smiselno ali ne?
- Kaj je s trajnostnostjo?
- Kakšne koristi ali škodo prinaša industrija plastenk lokalni skupnosti?

Na koncu moraš oblikovati zaključno stališče do naslednjega vprašanja:

Komu pripada voda? Ali je voda človekova pravica ali tržno blago? Kdo je lastnik vode? Ali je voda javna lastnina ali proizvod?

Argument

ZN ocenjujejo, da bo svetovno prebivalstvo do sredine stoletja poraslo za dve do tri milijarde. Poleg tega se bo povpraševanje po hrani na svetovni ravni dvignilo za 70 odstotkov. Bilo bi nadvse koristno, če bi se izgube, ki nastajajo med proizvodnjo in prodajo hrane, zmanjšale in količina odpadkov znižala. Organizacija ZN za kmetijstvo in prehrano (FAO) predvideva, da se bo povpraševanje po vodi v kmetijstvu do leta 2050 dvignilo le za enajst odstotkov, medtem ko bo splošno povpraševanje po vodi poraslo za 20 odstotkov. Povpraševanje bo večje zlasti v pokrajinah, ki že zdaj trpijo pomanjkanje vode.

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA: ČLOVEKOVE PRAVICE

PREDSTAVNIK MEDNARODNE ORGANIZACIJE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Več let si delal za mednarodno organizacijo, ki se ukvarja s človekovimi pravicami. V organizaciji si se še posebej ukvarjal z vodo. Ena od nalog vaše organizacije je preučiti probleme, ki nastajajo zaradi vstopa multinacionalnih korporacij na področje oskrbe z vodo. Kot zagovornik dostopa do vode, ki jo pojmuješ kot človekovo pravico, ki so jo ZN ratificirali leta 2010, skušaš z dokazi in s primeri utemeljiti, kje so mednarodne korporacije to pravico lokalnega prebivalstva kršile.

Preberi dodatne informacije. Poišči dokaze, da korporacije zanima le dobiček, in ne zdravje ljudi. Razloži, zakaj bi morala biti voda človekova pravica v vseh deželah.

Da bi našel primerne utemeljitve, uporabi naslednja vprašanja:

- Zakaj sploh imamo embalirano vodo? Je to smiselno ali ne?
- Kaj je s tranostnostjo?
- Kakšne so prednosti in slabosti, ki jih proizvodnja plastenk prinaša lokalni skupnosti?

Na koncu moraš oblikovati zaključno stališče do naslednjega vprašanja:

Kdo je lastnik vode? Ali je voda javna lastnina ali proizvod?

Argumenti

Leta 2010 so Združeni narodi pripravili zakon, ki proglašča čisto pitno vodo in urejene sanitarije za človekovo pravico. Vendar pa po mednarodnem pravu ta zakon ni zavezujoč, dokler ni sprejet kot zakon v posamezni državi.

Voda igra osrednjo vlogo v življenju ljudi, pomembna je za prehrano in zdravje. Hrane ne moremo pridelati brez vode. /.../ WHO in UNICEF navajata, da leta 2010 ni imelo dostopa do čiste pitne vode skoraj 884.000.000 ljudi. „Združeni narodi priporočajo, naj ima vsak človek na voljo med 20 in 50 litrov vode dnevno, da bo lahko zadovoljil svoje temeljne potrebe – za pitje, kuhanje in pranje.“

www.welthungerhilfe.de/fileadmin/user_upload/Themen/Wasser/Fact_Sheet_Wasser_2013.pdf

Povsod po svetu korporacije, kot so Nestlé, Coca Cola in druge, kupujejo vodne izvire, kjer naredijo polnilnice vode. Večina NVO temu nasprotuje. Trdijo, da je dostop do vode temeljna človekova pravica. Borijo se tudi proti temu, da bi voda prišla v zasebne roke. Zaradi vodne politike mednarodnih korporacij lokalne oblasti v deželah v razvoju ne vlagajo dovolj denarja v javni sistem preskrbe z vodo. Žrtve takšne politike so revni ljudje, ki si ne morejo privoščiti vode v plastenkah. NVO kritizirajo tudi agresivne prodajne pristope korporacij in njihove velike dobičke.

Nestlé je odprl obrat v Pakistanu, 40 km oddaljenem od Lahorea, ki uporablja vodo iz globokega vodnega zajetja za polnjenje vode blagovne znamke „Nestlé Pure Life“. Korporacija prodaja plastenke lokalnim prebivalcem Pakistana in Afganistana. Nestlé obtožuje, da znižuje raven podzemne vode okoli vasi Bhati Dilwan. Posledica je, da so številni javni krajevni vodnjaki okrog tega območja usahnili. Film „Ustekleničeno življenje“ razlaga, da izčrpa Nestlé iz izvirov v Pakistanu vsako leto več milijard litrov vode za proizvodnjo embalirane vode. Glede na študijo, ki so jo opravili v Sheikupuri, potrebuje tamkajšnji Nestléjev obrat 12 litrov podtalnice za proizvodnjo enega litra „Nestlé Pure Life“ vode.

„Nestlé krade našo vodo. Zahtevamo, da Nestlé izvrta še en globinski vodnjak in zgradi vsaj eno javno vodovodno omrežje za prebivalce vasi.“ Umar Hayat, nekdanji član sveta Bhati, Pakistan.

Stavek iz filma „Ustekleničeno življenje“, www.bottledlifefilm.com/index.php/berichte-und-materialien.html

„Vsako leto umre zaradi onesnažene vode več otrok kot zaradi AIDS-a, vojne, avtomobilskih nesreč in malarije skupaj. In potem pride k vam koncern kot Nestlé in pravi: Imamo rešitev, Nestlé Pure Life je rešitev! Prodajali vam bomo vodo iz vaše lastne podtalnice, medtem ko bomo onesnaževali vaše krajevne vodnjake. To je kaznivo dejanje!“ Maude Barlow, ZN – Vodja svetovalcev za vodo, 08/09. Stavek iz filma: „Ustekleničeno življenje“, www.bottledlifefilm.com/index.php/berichte-und-materialien.html

„Ena steklenica/plastenka „Nestlé Pure Life“ je dražja od dnevnega prihodka večine Nigerijcev. Ena steklenica/plastenka

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA: ČLOVEKOVE PRAVICE

„Nestlé Pure Life“ je dražja od litra plina.“ John O. Egbuta, svetovalec v UNICEF-ovem uradu v Lagosu/ Nigeriji.
www.bottledlifefilm.com/index.php/berichte-und-materialien.html

Nestlé je največji proizvajalec embalarane vode v ZDA in ima črpališča po vsej državi, tudi v Fryeburgu (Maine). Dnevno izpod zemlje načrpajo milijon litrov vode in jo s tovornjaki prepeljejo do Nestléjeve polnilnice. Za en poln tovornjak (30.000 litrov) plača Nestlé zasebnemu lastniku zemljišča deset ameriških dolarjev. Ko je Nestlé hotel zgraditi še eno črpališče, je skupnost zahtevo zavrnila. Nestlé je tožil skupnost, a je ta zmagala. Vendar pa je Nestlé na višjem sodišču tožbo dobil.

„Vandana Shiva poroča, da je v Kerali /.../ država prodala 1,5 milijona litrov vode Coca Coli. Posledice: Po dveh mesecih je gladina podzemne vode upadla in jezero se je izsušilo. Zaradi demonstriranja proti privatizaciji vode so priprli 400 žensk. Policijski čolni so nadzorovali prodano reko Sheonath in priprli moške in ženske, ki so v njej ribarili, se kopali ali prali svoja oblačila. 100.000 ljudi, predvsem žensk, je proti temu demonstriralo, dokler ni bila privatizacija razveljavljena.“
www.staytuned.at/sig/0022/32933.html

Če lahko ljudje dobijo vodo le za svoje osebne potrebe, kot sta pitje in umivanje, kaj naj naredijo revni kmetje s svojimi polji? Na njivi gojijo le nekaj rastlin za svoje lastne potrebe, ostalo pa prodajo na krajevnem trgu. Kako naj revni kmetje preživijo, če morajo vodo za namakanje svojega polja kupiti, pa si tega ne morejo privoščiti?

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA ZA IGRO VLOG: KORPORACIJA

OSEBA ZA STIKE Z JAVNOSTJO MULTINACIONALNE KORPORACIJE ZA PROIZVODNJO EMBALIRANE VODE

Si vodilni v multinacionalni korporaciji, ki proizvaja in prodaja embalirano vodo. Korporacija zasluži 40 odstotkov prihodkov s prodajo embalirane vode po vsem svetu. Da bi ohranili ali celo povečali obseg prodaje, je treba v javnosti ustvariti pozitivno podobo. Ker vaše podjetje deluje po vsem svetu, je potrebno prilagoditi strategijo trženja posebnim potrebam vaših strank. Preberi dodatne informacije. Poišči razloge, zakaj je treba po vsem svetu prodajati embalirano vodo. Poskusi razmišljati o pozitivnih razlogih, da bi prepričal ljudi, ki nasprotujejo embalirani vodi.

Da bi našel primerne utemeljitve, uporabi naslednja vprašanja:

- Zakaj sploh imamo embalirano vodo? Je to smiselno ali ne?
- Kaj je s trajnostnostjo?
- Kakšne so prednosti in slabosti, ki jih proizvajalci plastenk prinašajo lokalni skupnosti?

Na koncu oblikuj zaključno stališče do naslednjih vprašanj:

Komu pripada voda? Ali je voda človekova pravica ali tržno blago? Kdo je lastnik vode? Ali je voda javna lastnina ali proizvod?

Argumenti

„Voda je najpomembnejša naravna dobrina, kar jih še premore naš svet. Vprašanje je, ali naj javna voda, ki jo danes v vsakdanjem življenju porabljajo vsi ljudje, postane zasebna last ali ne? Obstajata dve različni stališči. Stališče NVO je, da bi morala biti voda priznana kot splošna javna pravica. To pomeni, da bi morali imeti vsi ljudje pravico do vode. Drugo stališče pa je, da je voda hrana in ima svojo ceno kot vsaka druga hrana. Osebnostno menim, da bi morala vsa hrana imeti svojo ceno, da bi se ljudje začeli zavedati, da brezplačne hrane ni. Treba bi bilo vložiti več časa in najti rešitve za tiste ljudi, ki nimajo nobenega dostopa do vode.“

Peter Brabeck, direktor družbe Nestlé in predsednik administrativnega sveta

Odlomek iz filma „Mi hranimo svet“

Preskrba s pitno vodo je v deželah tretjega sveta do 96 odstotkov v rokah države. V Evropi se 30–35 odstotkov vode izgubi v ceveh in drugi infrastrukturi, medtem ko je odstotek izgube v deželah tretjega sveta 60–70 odstoten, kar je zelo velik problem.

Peter Brabeck, CEO Nestlé 1997-2008, predsednik administrativnega sveta

Odlomek iz filma „Ustekleničeno življenje“, <http://webdoku.bottledlifefilm.com>

Odgovor Petra Brabecka na vprašanje o konfliktih glede izrabe naravnih izvirov v ZDA je naslednji:

„To zelo dobro vemo. Z njimi imamo temeljite razprave. V ZDA se to spreminja od kraja do kraja. V nekaterih krajih so ljudje zelo zadovoljni, da gradimo pri njih tovarne ali da odpiramo nova vodna zajetja. V drugih krajih pa je veliko razpravljanja in različnih mnenj o tem, ali gre za prevelike posege v naravo ali ne.“

Peter Brabeck, CEO Nestlé 1997-2008, predsednik administrativnega sveta

Odlomek iz filma „Ustekleničeno življenje“, <http://webdoku.bottledlifefilm.com>

„Naravne izvire si prisvajajo in uporabljajo krajevni prebivalci. Da bi obdržali najboljšo kakovost svojih proizvodov, ščitimo takšne izvire pred gnojili, ki se uporabljajo v kmetijstvu. Korporacija Nestlé plačuje kmetom po vaseh denar, da ne bi uporabljali gnojil in da bi kakovost vode ostala nespremenjena.“

Peter Brabeck, CEO Nestlé 1997-2008, predsednik administrativnega sveta

www.blick.ch/news/wirtschaft/es-gibt-kein-menschenrecht-auf-wasser-fuer-swimmingpool-id1743192.html

Naša družba skrbi za delovna mesta na področjih, ki so pogosto strukturno zelo šibka. To ne vodi le h gospodarskemu zagonu pokrajine, temveč tudi v večjo kupno moč in izboljšanje življenjskega standarda ljudi.

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA ZA IGRO VLOG: KORPORACIJA

Za našo družbo je trajnostnost vrednota. Po eni strani uspešno zmanjšujemo porabo vode, po drugi pa skušamo nenehno izboljševati postopke proizvodnje plastenk. Izboljšanje kakovosti ni pomembno samo za okolje, ampak tudi za naše kupce: plastenke so vse lažje in trdnjše.

V naši zahodni civilizaciji je pozitivno, da lahko imamo različna mnenja, poglede in stališča. Veliko poročil v javnih občilih je močno pristranskih. O temi se velikokrat ne govori dovolj široko, ampak le enostransko.

Voda za osebno rabo bi morala biti človekova pravica, preostalo pa bi ljudje morali plačati: namakanje polj, zalivanje vrtov, polnjenje bazenov idr. Le če bodo ljudje začutili, da voda stane in da je voda proizvod, se bodo naučili varčevati z njo.

Naša družba lahko zadovolji potrošnikove potrebe. Razvoj naših proizvodov temelji na potrebah naših potrošnikov. Nedavno smo razvili nove vrhunske mineralne vode za posebne stranke. Te mineralne vode nudijo izjemno visoko kakovost vode in močan okus. Prihajajo iz oddaljenih južnomorskih otokov, skandinavskih ledenikov ali iz izvirov na vrhu japonskih gora, deževnih oblakov Tasmanije ali iz Škotskega višavja. Na splošno lahko rečemo, da naši izdelki močno vplivajo na zdravje ljudi, ker vsebujejo bistvene rudnine. Kupci lahko na nalepki preberejo, kaj naši izdelki vsebujejo. Ljudje, ki trpijo zaradi visokega krvnega tlaka, se lahko odločijo piti le vodo z nizko vsebnostjo natrija. Ambiciozni atleti lahko kupijo vodo, ki vsebuje magnezij. S pravilno izbiro vode lahko ljudje zadostijo svojim dnevnim potrebam po rudninah. Zlasti v deželah v razvoju ljudje nimajo dostopa do čiste vode. Zato tem ljudem omogočamo dostop do čiste vode in preprečujemo, da bi zboleli.

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA ZA IGRO VLOG: OKOLJE

PREDSTAVNIK OKOLJSKE ORGANIZACIJE

Že dolga leta delaš za neko okoljsko organizacijo in tvoje delo je vezano predvsem na probleme z vodo. Ukvarjaš se z onesnaženjem okolja zaradi plastenk. Še več, zagovarjaš zaščito okolja povsod po svetu in nenehno beležiš primere kršitev ter jih objavljaš. Zaradi onesnaženja in uničenja okolja povsod po svetu se boriš za mednarodni dogovor o zaščiti okolja. Preberi dodatne informacije in poišči primere, ki lahko prikažejo problem onesnaževanja okolja s plastenkami. Nadalje, skušaj osvetliti, katere korake bi bilo treba narediti, da ne bi še huje škodovali okolju.

Da bi našel primerne utemeljitve, uporabi naslednja vprašanja:

- Zakaj sploh imamo embalirano vodo? Je to smiselno ali ne?
- Kaj je s trajnostnostjo?
- Kakšne so prednosti in slabosti, ki jih proizvodnja plastenk prinaša lokalni skupnosti?

Na koncu moraš oblikovati zaključno stališče do naslednjega vprašanja:

Komu voda pripada? Ali je voda človekova pravica ali tržno blago? Kdo je lastnik vode? Ali je voda javna lastnina ali proizvod?

Argumenti

Na problem vode je treba gledati v globalnem kontekstu in v povezavi z drugimi okoljskimi problemi, kot so na primer klimatske spremembe. Zaradi klimatskih sprememb postajajo problemi z vodo na področjih z manj padavinami bolj kritični. Vse daljša sušna obdobja povzročajo vse več slabih letin. Zaradi pomanjkanja vode pijejo ljudje, še posebej otroci, onesnaženo vodo, ki povzroča številne bolezni.

„Tudi izviri in vrelci se posušijo, če se iz njih prepogosto in preveč črpa“ (Demosthenes, atenski državnik 384-322 v. Chr.)

Po vsem svetu 80 odstotkov neprečiščenih mestnih odpadkov konča v jezerih, rekah ali oceanih. V manj razvitih deželah je situacija še slabša.

Vir: www.unesco.de/weltwasserbericht4_kernaussagen.html

„Nekako četrtnina vode, ki jo na svetu uporabimo, je podtalnica, tri četrtine pa jo pridobimo iz rek in jezer. Medtem ko je pitna voda v Evropi večinoma površinska, se podeželje v Afriki in Aziji oskrbuje s podzemno vodo. Narava je običajno sposobna nadomestiti porabljeno podzemno vodo, če pa se dolgo časa črpa iz zemlje preveč vode, se vodna raven zniža.“

„Do nedavnega je bil Sidcup lep mestni predel, nekje na obrobju britanske prestolnice. Pred nekaj dnevi pa je Sidcup postal vsem dobro poznan, ime je objavljeno v vseh britanskih časopisih in je nekakšna sopomenka za veliko javno katastrofo globalne korporacije Coca Cola. V ponedeljek je moral proizvajalec, ki čuva skrivnost znane rjave brezalkoholne pijače, objaviti izjemno nerodno priznanje.

Mineralna voda Dasani, ki jo prodajajo po 95 penijev za pol litra, je voda, ki teče iz mestnega vodovoda v predelu Sidcup. Od takrat ima Coca Cola slab ugled. Na naslovnici v Timesu piše: „To je ta pravo ...Kokakolina voda iz vodovoda v Sidcupu“. Časopis Independence je primerjal ceno Dasani vode v plastenki s ceno litra vode iz vodovoda v Sidcupu, ki znese 0,03 penija.“

www.spiegel.de/wirtschaft/peinliches-gestaendnis-coca-cola-verkauft-leitungswasser-a-288843.html

„Voda v plastenki stane dvatisočkrat več kot voda iz pipe. A si lahko predstavljate kupiti nekaj 2000-krat dražje?“

„Zgodba o ustekleničeni vodi“: www.youtube.com/watch?v=cnxuk6YK8OQ

VODA: TRŽNO BLAGO ALI ČLOVEKOVA PRAVICA? KARTICA ZA IGRO VLOG: OKOLJE

Kako lahko pojasnimo, da stane embalarana voda iste kakovosti 500-krat več kot tista iz vodovoda. Kako lahko multinacionalke kot Nestlé zaslužijo nekaj milijonov v deželah, ki imajo dovolj kakovostne pitne vode? Podprto z izvrstno trženjsko strategijo in slikami so multinacionalke prepričale potrošnike, da je embalarana voda bolj zdrava od tiste iz pipe. Samo pomislite na reklamo za „Römerquelle“!

S plastenkami, ki jih ljudje v ZDA pokupijo v enem tednu, bi lahko petkrat obkrožili Zemljo.

„Zgodba o ustekleničeni vodi“: www.youtube.com/watch?v=cnxuk6YK8OQ

„Podpredsednik družbe Pepsi je izjavil: Naš največji sovražnik je voda iz vodovoda. Skušajo nas prepričati, da voda iz pipe ni dobra, voda v plastenki pa je njen najboljši nadomestek. V mnogih krajih je voda iz vodovoda zastrupljena zaradi umazane industrije, npr. proizvodnje plastenk.“

Zgodba o ustekleničeni vodi: www.youtube.com/watch?v=cnxuk6YK8OQ

Za proizvodnjo plastenk potrebujemo nafto in energijo. Še več energetskih virov je potrebnih za prevoz plastenk. In kaj se na koncu zgodi s praznimi plastenkami? 80 odstotkov jih konča na smetišču, kjer ostanejo nekaj let. Nekaj jih zažgejo, kar sproža strupene izpuste v ozračje. Preostale recikliramo. Največji problem pa je, da velik del recikliranih plastenk konča kot odpadek v deželah, kot je npr. Indija.

Vir: Zgodba o ustekleničeni vodi: www.youtube.com/watch?v=cnxuk6YK8OQ

Vračanje plastenk v ZDA je nekako 40-odstotno. V številnih revnih deželah sploh ne zbirajo plastenk in jih ne sežigajo v pečeh za sežiganje odpadkov, ki imajo posebne filtre. Onesnažujejo okolje, ker so nerazgradljive.

www.filmeeinewelt.ch/deutsch/files/40212.pdf

Kar zadeva zdravstvene prednosti embalarane vode, obogatene z rudninami, številne študije kažejo, da so dnevne potrebe ljudi po rudninah zadovoljene že z vsakodnevno prehrano. Dejstvo pa je, da vodo v vodovodih natančno nadzorujejo, medtem ko embalarane ne.

